

BARNES RÄTT TILL INFLYTANDE

– PEDAGOGERS BEMÖTANDE AV BARNES
INITIATIV I FÖRSKOLAN

Grundnivå
Pedagogiskt arbete

Frida Mannila
Johanna Skårbring

2018-FÖRSK-G88

HÖGSKOLAN I BORÅS

Program: Förskolläraryrket

Svensk titel: Barns rätt till inflytande – pedagogers bemötande av barns initiativ i förskolan

Engelsk titel: Children's right to influence – pedagogues' responses to childrens' initiatives in preeschool

Utgivningsår: 2018

Författare: Frida Mannila och Johanna Skårbring

Handledare: Carina Peterson

Examinator: Catrine Bröjde

Nyckelord: Bemötande av initiativ, barns delaktighet, inflytande, förskola

---

Sammanfattning

Följande undersökning handlar om hur barns inflytande ges utrymme av pedagogerna inom förskolans verksamhet. Studien kommer visa vad pedagogernas bemötanden till barnens initiativ beror på och vilka faktorer som ligger till grund. Intresset för området kommer ifrån tidigare erfarenheter inom förskolans verksamhet och tankar samt funderingar som då uppstått.

Syftet med studien är att undersöka hur barns initiativ bemöts i förskoleverksamheten och hur pedagogerna resonerar kring det.

De metoder som använts är ostrukturerade observationer som genomförs med fältanteckningar samt ostrukturerade intervjuer, vilka vi valt att kalla efterföljande samtal. Detta eftersom samtalen kan och har gett oss en djupare förståelse kring hur pedagogerna tänker kring de bemötanden av barnens initiativ som vi observerat.

Resultatet visar att pedagogernas bemötande till barnens initiativ delvis beror på brist av tid, planerade aktiviteter, synsätt till barns inflytande och även hur situationen ser ut.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	1
SYFTE	2
Begreppsdefinition	2
Inflytande	2
Delaktighet	2
Initiativ	2
Bemötande.....	2
BAKGRUND	3
Demokrati i förskolan.....	3
Barnperspektiv och barns perspektiv	3
Barns delaktighet i förskolan.....	4
Bemötande av barns initiativ	5
Makt och ansvar.....	6
TEORETISK RAM	8
Roger Harts delaktighetsstege.....	8
METOD	10
Kvalitativ metod	10
Intervju - I form av efterföljande samtal	11
Urval	11
Genomförande	12
Forskningsetiska aspekter	12
Trovärdighet och tillförlitlighet	13
Analys	13
RESULTAT	15
Vuxenperspektiv	15
Rätt önskning vid rätt tid, fel önskning vid fel tid.....	15
Barnets bästa ur vuxnas ögon	17
Barns möjlighet att påverka	19
Planerat av vuxna, format av barn	19
Fånga barns intresse.....	20
Delaktighet utifrån barns önskan	21
Delaktighet i verksamhetens vardag.....	21

Tillgodose barns önskningar	23
Resultatsammanfattning	24
DISKUSSION	25
Resultatdiskussion	25
Vuxenperspektiv	25
Barns möjlighet att påverka	26
Delaktighet utifrån barns önskningar	27
Metoddiskussion	27
Didaktiska konsekvenser	28

INLEDNING

Att barn ges möjlighet till att utöva inflytande och utveckla förmågan att göra detta är något som de vuxna inom förskolans verksamhet ska arbeta för, enligt *Läroplan för förskola* (Lpfö 98 rev. 2016, s.12). Även 2 kap. 9§ av Skollagen (SFS 2010:800) redogör för att barnen ska få möjlighet att påverka och ges inflytande över arbetet i verksamheten. De ska ständigt inspireras av att aktivt ta del i det arbete som pågår samt stötts till att ställa frågor som rör dem och information om barnens inflytande ska anpassas efter deras mognad och ålder. Skolverket (2016a) tydliggör för en demokratisk norm i styrdokumentet som är att barnen ska få känna sig delaktiga och ha möjlighet till att ha inflytande över förskolans verksamhet. Kring resultatet av en studie om förskolebarns inflytande förklarar Westlund (2011) att:

Barns initiativ är den mest förekommande formen av barns inflytande, och pedagogerna försöker ofta uppmuntra sådana initiativ. Barnen kommer med initiativ i alla typer av situationer. De kommer med förslag på vad de vill göra i samlingsen, tar initiativ till att hjälpa till med olika sysslor som pedagogerna håller på med, sätter igång lekar, och så vidare.
(Westlund 2011, s. 82)

Däremot uppmärksammar Skolverket (2016b) att tidigare studier har visat på att barnens inflytande hamnar i skymundan vid aktiviteter som är styrda av pedagogerna. Ett exempel på en aktivitet som är styrd av pedagogerna är samlingsen där rutiner och regler finns som följs och barnens inflytande tar då inte hänsyn till. Westlund (2011, ss.17-18) lyfter problemet med att vuxna alltid har en avgörande roll på hur barnens möjligheter till inflytande ska se ut, när och var barnens inflytande får plats. De vuxna har ett tolkningsföreträde av just begreppet inflytande. I förskolan handlar demokrati enligt Karlsson (2014, ss. 23-26) om att barnen ges inflytande över verksamheten och att förutsättningar för detta skapas. Enligt både barn och vuxna är det alltid de vuxna som vet bäst, men barnen är faktiskt experter på sitt egna perspektiv. Karlsson (2014) redogör för flera studier där det har framkommit att nivån av barns inflytande varierar beroende på i vilken grad pedagogerna styr innehållet utifrån deras vuxenperspektiv eller om de arbetade på ett demokratiskt sätt utifrån barnens intressen. Arnér (2009, s.14) betonar att när barn får sina initiativ tillgodosedda skapar det en lärande miljö i verksamheten och pedagogerna då kan bli mer öppensinnade och visa att de respekterar barnen och höra vad de säger. Pedagogernas planerade aktiviteter i verksamheten avgör hur barnens initiativ och inflytande tas till vara på. Skolverket (2016a) redogör för att något som bidrar till barnens utveckling och lärande är när de känner att de får ha inflytande och känna en delaktighet i verksamheten.

Anledningen att vi valt detta område är för att vi genom våra olika erfarenheter inom förskolans verksamhet uppmärksammat att barns initiativ bemöts på olika sätt och därför funderat vad detta beror på. Som nämns ovan är ett av problemen med barns inflytande i verksamheten att begreppet har olika betydelse för pedagogerna. Initiativ från barnen sker dagligen och bemötandet på dessa kan variera beroende på hur tid och planering ser ut i verksamheten. Vi tror att undersökningen kommer vara till hjälp i den framtida yrkesrollen då vi genom studien inte kommer att delta i eller påverka situationerna utan istället ha ett utifrånperspektiv.

SYFTE

Syftet med studien är att undersöka hur barns initiativ bemöts i förskoleverksamheten och hur pedagogerna resonerar kring det.

Begreppsdefinition

Här presenteras de begrepp som är återkommande och genomsyrar studien och känns relevanta att definiera eftersom de går att tolka. De kommer att förklaras utifrån vår valda tolkning av dem och hur de används i denna studie.

Inflytande

För oss innebär inflytande att alla barn ska få sin röst hörd samt bli lyssnade på och genom detta kunna påverka sin vardag och dess innehåll. Denna definition har även Qvarsell (2011) på begreppet. Vi har valt att skilja på begreppen inflytande och delaktighet då de för vår studie har olika betydelse.

Delaktighet

Med delaktighet menar vi istället att barnen inte enbart blir lyssnade på och får sin röst hörd utan även får vara delaktiga i beslut som tas. Alltså ska de inte enbart påverka de beslut som tas utan de ska medverka i dem.

Initiativ

Med initiativ menar vi när ett barn framför en vilja eller önskan om att få den uppfylld från pedagogerna, de söker efter att få sitt initiativ tillåtet. Barn tar initiativ under hela dagarna och deras viljor blir bemötta på olika sätt hela tiden. Vi ser att barns initiativtagande är deras första steg till inflytande och räknar alltså med deras viljor och önskningar.

Bemötande

Med bemötande menar vi hur pedagoger besvarar barns initiativ. Detta bemötande kan ske verbalt eller med en handling beroende på vilket initiativ barnet tar och hur situationen ser ut.

BAKGRUND

I följande avsnitt presenteras relevant forskning om barns inflytande. Fokus är på demokrati i förskolan och barns rätt till inflytande där styrdokument och Barnkonventionen lyfts fram. Här beskrivs även betydande faktorer som barnperspektiv och barns perspektiv, barns delaktighet i förskolan, bemötande av barns initiativ a makt och ansvar.

Demokrati i förskolan

Arnér och Sollerman (2013, ss. 7-11) beskriver två viktiga delar i ett demokratiskt samhälle, alla människors rätt till inflytande och allas lika värde. Barn har rätt till att ges möjlighet till att utveckla sitt demokratiska tänkande och inflytande. Ett förhållningssätt där lyhördhet, medkänsla samt empati arbetas med i förskolan lyfts fram. Att ihop med barnen samtala kring hur man bemöter varandra samt hur det känns när man blir bemött på olika sätt kan verka centralt för utvecklingen av lyhördhet och empati hos barnen. Det är också viktigt att lärarna studerar sitt egna bemötande av barnen samt utveckling av sin empati. Arnér (2006, ss.74-75) redogör för resultatet av sitt utvecklingsarbete om barns inflytande där förskolor medverkat. Efter att barnen fått inflytande har de fördjupat både sin lek och koncentration, tillvaron på förskolan har blivit lugnare och de tar fler initiativ som bidrar till bättre självkänsla. Lärarna anger att det pedagogiska arbetet fått större mening och att deras trivsel ökat efter utvecklingsarbetet. Arnér och Sollerman (2013, s. 23) lyfter fram att vuxna är viktiga förebilder för barn eftersom barnens respekt och förståelse för de rättigheter samt skyldigheter ett demokratiskt samhälle präglas av, påverkas av de vuxnas förhållningssätt.

Det redogörs för förskolans demokratiska uppdrag i Lpfö 98 (rev. 2016, s. 4) där barn ska möta demokrati och dess värderingar. Även här lyfts betydelsen av de vuxnas förhållningssätt för att barnen ska utveckla förståelse och respekt kring alla människors lika värde, rättvisa och skyldigheter. Sandberg och Eriksson (2008, s. 625) presenterar resultatet av sin studie där pedagogerna uppger att utifrån ett demokratiskt perspektiv är det av betydelse att barnen ges goda värderingar, förmåga att påverka sin vardag samt en förståelse för att ta ansvar för andra individer och sina handlingar.

I FN:s konvention om barnets rättigheter §3 och §12 (*Barnkonventionen* 2009) beskrivs det att vid alla beslut som gäller barn ska barnets bästa komma först och vid alla frågor som gäller barnet har denne rätt att höras och uttrycka sin mening. Sheridan och Pramling Samuelsson (2001, s. 169) redogör för att det inte bara är barns rätt att få uttrycka sina åsikter och utöva inflytande över sin vardag utan det är även väsentligt för deras demokratiska utveckling. Att ge uttryck åt sina åsikter samt utöva inflytande beskrivs (s. 177) vara betydelsefullt att ta på allvar eftersom barns motivation till att lära påverkas av delaktigheten de får erfara. Resultatet av studien som genomförts visar (ss. 183-184) att barnen upplever att pedagogerna tar de övergripande besluten inom förskolans verksamhet. Barnen upplever att de själva får bestämma innehållet i sina lekar, däremot inte när den valda leken får äga rum.

Barnperspektiv och barns perspektiv

Arnér och Sollerman (2013, s. 83) och Arnér och Tellgren (2006, s. 41) redogör för att barnperspektiv handlar om hur vuxna ser på barn och deras situation, de vuxna ser till det de anser vara barnets bästa och sätter barnet i centrum, det beskrivs vara barnet ur ett vuxenperspektiv. De lyfter även fram att barns perspektiv utgår ifrån barnens egna föreställningar, hur de ser på sin situation, det är ur barnens synvinkel och kan därför endast

förstås om man samtalar med barnet. Arnér (2009, s.30) beskriver vidare att det handlar om barnens livsvärld. Vikten ligger i att man som vuxen knyter an till barnens tidigare erfarenheter för att de ska uppleva situationen som meningsfull. Detta gör man genom att se vad barnen riktar sin uppmärksamhet mot. I samtal med barnen kan lärdom om deras perspektiv på den tillvaro som utformas för dem uppnås. Utifrån de samtal Arnér och Tellgren (2006, ss. 71-72) haft med ett flertal sexåringar visar resultatet att ur barns perspektiv betraktas vuxna som snälla när de tillåter och främjar barnens initiativtagande. Resultatet visar även (ss. 90-91) att några barn upplever det meningslöst att utöva inflytande och att de inte har någon möjlighet att påverka, eftersom allt redan är bestämt och att de kommer bli hindrade av regler som de vuxna redan tagit.

I en verksamhet där pedagogerna ska kunna göra barnen delaktiga är det enligt Eriksson (2014, s. 216) viktigt att kunna sätta sig in i barnens perspektiv. Detta innebär att man ska se världen utifrån barnens ögon och kunna ha ett synsätt på tillvaron utifrån barnen. Vidare beskrivs det att för att kunna tolka barns perspektiv gäller det att man är öppen för barnens uttryck och den omgivning som de befinner sig i och att barnens handlande ska tas tillvara på allvar från pedagogerna i verksamheten. De pedagoger som har förmågan till att möta barns perspektiv medför att barnen känner sig mer delaktiga och förstådda. Barn som känner att pedagoger respekterar deras tillvaro genom att se och höra dem samt att de upplever att deras intressen tas tillvara på anser att de har inflytande och känner delaktighet.

För att förstå barns perspektiv gäller det enligt Johansson och Pramling Samuelsson (2003 s. 23) att pedagoger tyder vad barnen säger eller gör parallellt med att pedagogen redan har en uppfattning som styr deras tolkning av barnets handling. Enligt Pramling Samuelsson och Sheridan (2003, ss. 71-72) krävs det att pedagoger har ett förhållningssätt där de hjälper barnen att skapa en egen kultur och egna sätt att förstå samt tolka världen på för att de ska kunna nå barns perspektiv. Förhållningssättet innebär att pedagogerna tar tillvara på barnens inflytande och gör det till verklighet i olika pedagogiska sammanhang inom verksamheten. Det räcker inte bara att lyssna till barnens viljor utan för att de ska få vara delaktiga i verksamheten och kunna påverka ska pedagogerna utgå från barnens agerande och ta dem på allvar. Om detta sker i förskolan kan barnen känna sig respekterade för att pedagogerna ser och hör dem vilket leder till att de får vara delaktiga och ha inflytande i verksamheten.

Barns delaktighet i förskolan

Sandberg och Eriksson (2008, ss. 624-628) beskriver att pedagogerna i deras studie redogjort att de vuxna i förskolan måste ha goda normer, värderingar och attityder gentemot barns delaktighet. Enligt pedagogerna handlar det om att vara bekräftande, förtydligande, uppmärksam och en förebild för barnen i verksamheten. För att barnens delaktighet ska öka ser de vuxna sig som verktyg för detta. Pedagogerna som ingick i studien anser att barnen är delaktiga i förskolans beslut men erkänner att det finns hinder för deras delaktighet. Det som kan påverka barnens delaktighet och inflytande i verksamheten beskrivs vara barnens ålder, vilken personal som är där, vilka värderingar personalen har och uppgiftens storlek samt betydelse. Goda relationer med vårdnadshavare, samarbete inom arbetslaget, personalens värderingar kring sin yrkesroll, en medvetenhet om barnens inflytande och delaktighet samt hur de förhåller sig till detta är några av de viktigaste förutsättningar för att både stödja och öka barnens delaktighet. Resultatet av studien visar även att när det kommer till det pedagogiska ansvaret tror inte pedagogerna att barnen kan vara delaktiga. Forskarens tankar kring detta är att pedagogerna förmodligen kopplar barns delaktighet till att barnen ska bestämma och ta beslut.

Enligt Eriksson (2014, ss. 215-218) handlar delaktighet för barn om att bli hörd, sedd och ges möjlighet till att uttrycka sin uppfattningar. Dessutom vill barn känna att det de har att framföra är något som vuxna bryr sig om och intresserar sig för. Ett barn som får känna sig delaktig kommer att stärka sin självkänsla. Eriksson beskriver hur förskollärare, genom att tolka de avsikter och intentioner barn har för sina handlingar, arbetar för att främja barns delaktighet i verksamheten. En pedagog som var med Erikssons (2014, s. 217) studie formulerade sig på följande sätt: "Man ska inte sätta sina egna hinder i vägen för barnens möjligheter". Det innebär att pedagogerna bör vara flexibla i sin planering men även tydliga och trygga, enligt Eriksson, för att barns delaktighet ska möjliggöras. Det är även av stor vikt att lyfta fram barnens kompetenser och att tro på deras förmågor för att inte hindra deras chans till att vara delaktiga samt att vara med och påverka förskolans verksamhet. Vidare poängteras det (s. 223) att det är genom verbal kommunikation barn får möjlighet att påverka i förskolans verksamhet och kunna utnyttja möjligheterna till inflytande.

Bemötande av barns initiativ

Arnér (2009, ss. 14-16) redogör för att vuxna använder ord och begrepp som barnen själva tolkar utifrån deras värld och att barn strävar efter att deras meningsfulla handlingar ska få gensvar av pedagoger i form av acceptans eller nekande. Ett barn som får sitt initiativ bekräftat och beviljat av pedagogen blir mer inspirerat och genom att vara en öppen pedagog som visar intresse och respekt för barnens initiativ kan de utvecklas i aktiviteter och lek. Arnér (2006, s. 11) beskriver i sin licentiatavhandling intervjuer där barnen fått svara på deras syn på vuxna. Ett återkommande svar var att deras liv kan bli mer spännande och roligare om deras initiativ blir tillåtna. Barnen upplever att pedagogerna inte tillåter idéer som barnen själva tar initiativ till och att de blir hindrade av regler som finns på förskolan. Reglerna uppfattas handla om sådant barnen inte får göra och att de inte har möjlighet att påverka dem. Pedagogerna erkänner det svårt att ge barnen utrymme till de initiativ som kommer från barnen men att de hindras av t.ex. personalbrist, för stora barngrupper, små lokaler eller för lite tid till reflektion.

Bae (2009, ss. 392-402) redogör för barns rätt till delaktighet och inflytande, och detta utifrån hur de får tillfällen till att uttrycka sig i förskolan. Syftet var att synliggöra både möjligheter och begränsningar i relation till delaktighet. Delaktighet är här avgränsat till hur barnens initiativ bemöts och hur de ges utrymme till inflytande i sin vardag. Vidare beskrivs att utrymmet för lekfulla uttryck och sätt att kommunicera minskar om det inte finns möjlighet att påverka de regler och normer verksamheten präglas av. Vid sammanfattningen av viktiga komponenter för att barn ska ges delaktighet lyfts det fram att barns initiativ ska följas upp samt förmåga att flytta sitt perspektiv från barnperspektiv till barns perspektiv.

Arnér (2006, ss. 54-59) lyfter fram i sin licentiatavhandling att barn förväntar sig att pedagoger ska bemöta deras förslag eller initiativ med ett nej, och blir förvånade när det istället blir tillåtet. Anledningen till att de blir nekade är ofta för att pedagogerna ska förhålla sig till regler, ett tillåtande hade kunnat leda till extra besvär eller andra problem för de vuxna. Ett exempel som beskrivs är när barnen ber att få ta fram och leka med vatten när det är kallt ute. Pedagogens första tanke är att vantarna blir blöta och händer både kalla och röda. Trots detta bemöts barnens initiativ med ett tillåtande vilket barnen knappt kan tro är sant. Pedagogens bemötande av barnens initiativtagande möjliggör kreativitet, glädje, inspiration och uthållighet för både barnen och de vuxna. Hos pedagogerna verkar det finnas en grunduppfattning att läget upplevs oroligt och inte i full kontroll när barnens initiativ ges mer

utrymme. För att undvika att verksamheten blir kaotisk, rörig eller oorganiserad nekans ofta barns initiativ. Inom förskolans verksamhet finns det enligt Arnér (2006, ss. 62-63) regler och traditioner som pedagogerna har svårigheter att gå emot och ändra på. Det är därför lätt att möta barns initiativ med ett nekande när de bestrider reglerna och traditionerna som finns i verksamheten, det gör det svårt för barnen att ha möjlighet att påverka och ta initiativ. Detta resonemang motsäger dock det som Lpfö 98 (rev. 2016, s. 12) lyfter fram kring barns inflytande, att barn ska ges möjlighet att förstå och agera demokratiskt genom att bland annat vara delaktiga i de beslutstagande som tas i verksamheten.

Arnér (2009, ss. 53-67) beskriver att en verksamhet inte ska vara fastställd med rutiner och ordning som inte går att ändra på under tiden. Detta kan orsaka hinder för barnens kreativa initiativ. Att istället för att hålla fast vid rutiner gå utanför verksamhetens ramar och uppmärksamma barns initiativ kan skapa meningsfulla händelser och initiativtagandet får ett värde när man utgår från barns perspektiv. I Arnérs (2006, ss. 67-71) utvecklingsarbete har många samtal och diskussioner med pedagoger ägt rum. Något som visat sig vara svårt inom ett arbetslag är att acceptera barnens initiativ utan att man diskuterat med övriga kollegor då detta kan leda till irritation om någon av de andra redan nekat samma initiativ. Att möjliggöra barns initiativ och gå emot en regel i verksamheten kan skapa konflikter inom arbetslaget vilket gör det lättare att redan från början neka initiativ från barnen. Genom att bemöta barnens initiativ tillåtande får barnen möjlighet till inflytande i förskolans verksamhet och händelsen blir meningsfull för barnen. Negativt laddade situationer kan ändras och vändas till positiva när man ändrar hur barnen har mötts tidigare.

Arnér (2009, ss. 31-32) beskriver två olika perspektiv som pedagoger kan utgå från när de bemöter barnen. Det ena är punktuellt perspektiv som innebär att man ser människor som fristående och självständiga utan relation till gemenskapen människor emellan. Här ses människan som någon som inte förändras och utvecklas genom socialt samspel. Det andra är relationellt perspektiv som innebär att det är i relationer och samspel med andra människor som det unika hos individen blir synligt. Tvärtom ses sociala möten här istället som en plats att utvecklas och utmanas. Arnér (2009, s. 62) förklarar att när ett punktuellt perspektiv används vid bemötandet till barnen främjas inte de kontaktskapande möjligheterna för barn som när de bemöts utifrån ett relationellt perspektiv och barnets handlade verkar inte heller vara betydelsefullt för pedagogerna. Genom att istället bemöta barnen utifrån ett relationellt perspektiv blir pedagogerna delaktiga i de situationer som barnet befinner sig i och de ser sig själva som en del av det som händer.

Makt och ansvar

Åberg och Lenz Taguchi (2005, ss. 67-69) redogör för att pedagoger har ansvar och makt i barngruppen och att det är de som styr verksamheten. Att alltid utgå ifrån barnens intresse betyder inte att barnen får chans att vara med och styra verksamheten. Eftersom det inte går att fördjupa sig i fler än ett intresse är det mycket av barnens intressen som sorteras bort. Det är pedagoger som väljer vad som ska fokuseras på och lyftas fram från det barnen intresserar sig av för att det ska genomsyra verksamheten. Pedagogernas makt handlar om varje detalj och inte endast om vilka teman som väljs att lyftas fram i verksamheten. Det är de som har ansvaret och makten till vad barnets tillåts göra eller inte kunna göra. Miljön är något pedagogerna har ett stort ansvar över för att den ska erbjuda stor stimulans för barnen, frågan är om det finns tillgång till det barnen vill göra och om de har möjlighet att själva välja vad och när de vill göra något. Åberg och Lenz Taguchi (2005) ställer sig frågan vad miljön kan erbjuda utan att barnen ska behöva få de vuxnas godkännande. En miljö som är uppbyggd på

att det är pedagogerna som bestämmer när och vad barnen ska få göra blir inte lustfylld utan det sker bara med motstånd och olust från barnen. En miljö ska vara uppbyggd så att barnen själva kan välja när och vad de vill göra för stunden. Även Qvarsell (2004, s. 127) beskriver de maktförhållanden som finns mellan barnen och de vuxna och att de är svåra att ändra, att känslan av maktlösheten bildar respekt för makt. Barn kan få en känsla av maktutövning från den vuxne om den brister i sin respekt för barnet och det liv som barnen skapar, till exempel deras kultur. Det redogörs för att det i förskolan handlar om att bygga relationer på respekt mellan barn och pedagoger för att det inte ska bildas och utgå ifrån någon maktrelation. Lärdom om maktrelationer innebär att man kan ha möjlighet till att förändra dem.

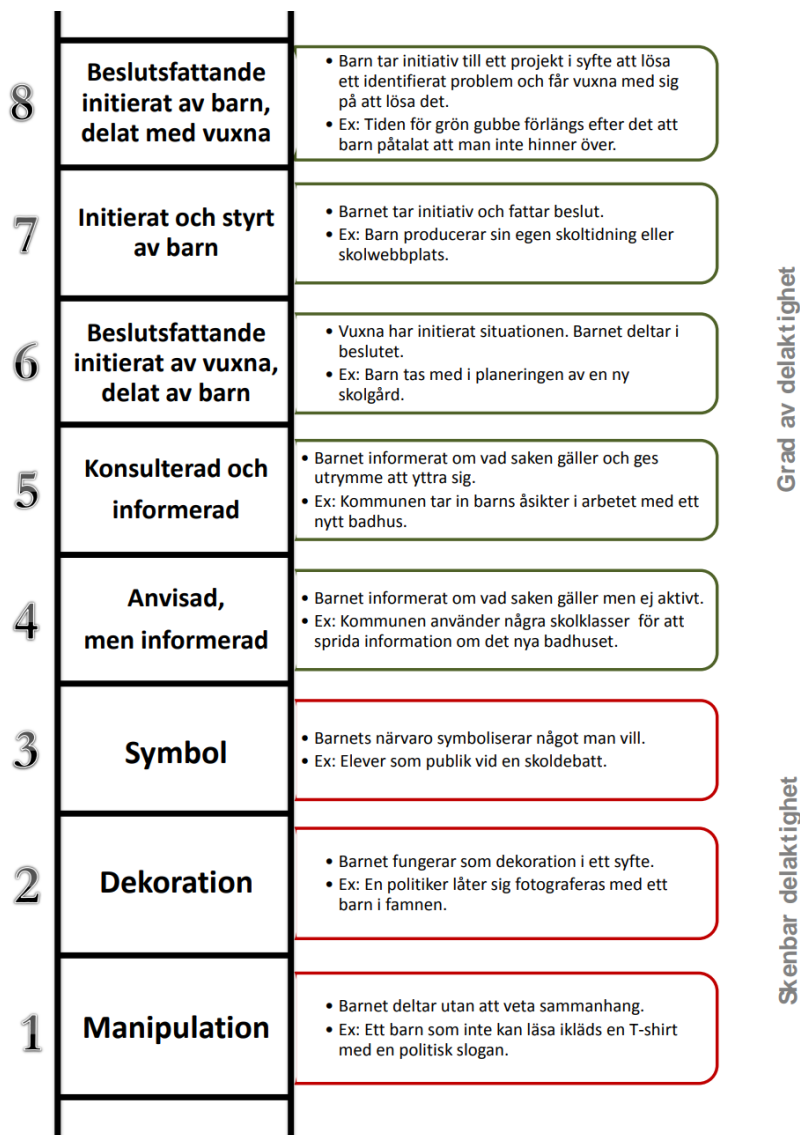
Arnér och Sollerman (2013, s. 38) nämner i sin bok samtal som gjorts med barn där frågan har varit vilka det är som bestämmer hemma eller på förskolan. Studiens resultat visar att de flesta barnen anser att det antingen är pedagogen på förskolan eller föräldrarna som bestämmer. Barnen i studien visar tydligt på att de uppfattar det som att de ska lära sig regler, lyda vuxna och därmed rätta sig efter tillvaron. Barnen uttrycker att ett hinder för dem är alla regler som skapas av pedagogerna eller de vuxna för att de ska kunna påverka situationer i verksamheten eller hemma. Detta är något som ska ses allvarligt då barnen anser att det inte är någon mening med att komma med idéer till vuxna för att saker och ting är redan bestämt och det går inte att ändra på. På förskolan är det pedagogerna som har ansvar för barnens liv och barnen är därför beroende av hur de tar ansvar och hur de använder sin makt.

TEORETISK RAM

Bryman (2011, s.22) beskriver att teorier utgör en ram där resultatet kan tolkas och förstås. Här nedan kommer Roger Harts teori kring barns delaktighet att presenteras och beskrivas eftersom den är relevant att utgå ifrån vid en studie om barns inflytande och delaktighet i förskolan verksamhet.

Roger Harts delaktighetsstege

Elvstrand (2011, ss. 18-19) beskriver att Arnstein's (1969) så kallade "ladder of citizen participation" ligger till grund för delaktighetsstegen. Den var från början skapad för att mäta delaktigheten hos samhällets medborgare men Hart (1992) anpassade den till ett redskap för att mäta barns delaktighet i besluttande (se figur 1).¹

Hart (1992), Ladder of Participation, översättning Eriksson/Näsman (2008).

Figur 1. Harts delaktighetsstege, Skolverket.

¹ Harts delaktighetsstege hämtad från Skolverket.

Stegen består av 8 etapper varav de tre lägsta redogör för när barn inte är delaktiga utan det istället är skenbar delaktighet. Där är det allra lägsta steget *Manipulation* vilket Hart (1992) beskriver som att barnen deltar utan vetskap om omständigheterna och frågorna runt omkring. Ett exempel som tas upp är att barn deltar i en demonstration och går omkring med plakat utan att veta innebörden eller har förståelse för vad demonstrationen handlar om. Det beskrivs vidare att anledningen till att detta steget tas kan vara för att vuxna inte är medvetna om barns förmågor. Nästa trappsteg heter *dekoration* och här förklarar Hart (1992) att skillnaden från första steget är att här låtsas vuxna inte om att barnen är inspirationen bakom utan de bara nyttjar barnen till att stärka deras anledning, barnen används här mer som dekoration. Ett exempel kan vara när barn ska uppträda iklädda plagg med texter på som relaterar till något och barnen inte vet textens innebörd. Det tredje och sista trappsteget som hör till att barn inte är delaktiga heter *symbol* och innebär att barnen används som en symbol. Barnen ges möjlighet till att uttrycka sig men det de delger har inte någon större betydelse.

De följande etapperna i stegen syftar till en stigande grad av delaktighet hos barnen. Det fjärde trappsteget som heter *anvisad men informerad* enligt Hart (1992) innebär att barnen får veta samt förstår intentionen till det de ska göra och får sedan själva välja huruvida de vill vara delaktiga eller inte. Här blir barnet informerat vilket ses som en förutsättning för att kunna utöva inflytande och delaktighet. Elvstrand (2011, s. 19) påpekar att det finns de som anser att det fjärde steget inte bör räknas som att barnen är delaktiga då de enbart ges information utan möjlighet att påverka. Hart (1992) beskriver vidare att det femte steget som heter *konsulterad och informerad* innebär att de vuxna rådfrågar barn kring projekt och deras åsikter tas seriöst. *Beslutsfattande initierat av vuxna, delat av barn* heter det sjätte steget som innebär de vuxna tagit med barnen i beslutstagandet. De två sista stegen heter *Initierat och styrt av barn* och *Beslutsfattande initierat av barn, delat med vuxna* och beskrivs innebära att barnen låts ta både initiativ och beslut samt att de gör detta i ett samarbete med vuxna.

Hart (1992) poängterar att delaktighetsstegen kan vara till hjälp när man tänker kring barns delaktighet men att den inte bör ses som en bedömningsgrund eftersom det finns många faktorer som spelar in vid barns delaktighet. Barnets mognad och ålder är några av de faktorer som kan påverka i vilken grad barn ges möjlighet till inflytande. Ett exempel som berörs är att ett yngre barn kanske enbart kan bära byggmaterial till en byggarbetsplats medan ett äldre kan ha översikt över hur arbetet går till. Det är dessutom inte essentiellt att alltid verka på de överst möjliga stegen utan beroende på situation och på barn kan de föredra olika nivåer av delaktighet. Hart (1992) betonar att den viktigaste riktlinje att utgå ifrån är att barnen ska kunna välja de översta trappstegen av delaktighet som det klarar och är mogen för.

Som tidigare redogjorts utgår studien från Harts delaktighetsstege då den går att se som ett verktyg och till hjälp för att mäta i vilken grad barn ges möjlighet till inflytande och delaktighet.

METOD

I följande avsnitt presenteras vad kvalitativ metod innebär och hur den används i vår studie. Observation används som grund till intervjuerna för en djupare förståelse kring det som observerats. Intervjuerna används för att ta reda på pedagogernas tankar bakom deras bemötande till barnens initiativ. Intervjuerna kommer att kallas efterföljande samtal eftersom de bygger på observationerna som gjorts och inga i förväg definierade frågor. Urvalet och genomförandet kommer att redogöras för, även forskningsetiska aspekter lyfts och hur vi förhållit oss till dem vid genomförda observationer och dess efterföljande samtal. Hur studien uppnår trovärdighet och tillförlitlighet förklaras och även hur analys av den insamlade datan utförts.

Kvalitativ metod

I en kvalitativ metod är det enligt Holme och Solvang (1997, ss. 76-82) undersökarens tolkning och uppfattning om iakttagelserna som ligger till grund för resultatet. Syftet är att fånga personligheten hos den deltagande och dennes speciella livssituation. I undersökningen går man in på djupet inom få undersökningsområden för att kunna få rikligt med information. När en kvalitativ metod används kan det till exempel ske via ostrukturerade observationer och djupa intervjuer som inte har fasta svarsalternativ. Det är en fördel att helhetsskapa och möjliggöra en större förståelse för sociala processer och sammanhang. När syftet är att söka förståelse för individers uppfattning och sätt att handla, samt när undersökningens frågeställning innebär att upptäcka och uppfatta mönster ska kvalitativ metod användas enligt Trost och Hultåker (2016, s. 23). I undersökningen kommer en kvalitativ metod att användas eftersom syftet är att försöka förstå pedagogers tankar bakom deras bemötande till barnens initiativ. För att undersökningen ska ge rikligt med information inom det valda begränsade området används observation som grund till de efterföljande samtalen med de berörda pedagogerna.

Observation

Observationer som metod används enligt Rubinstein Reich och Wesén (1986, ss. 11-12) där syftet är att skaffa sig ett informationsunderlag kring hur individer beter sig och agerar. Dessa observationer görs avsiktligt och i ett bestämt syfte. För att fånga de händelser eller uttryck som sker under en observation finns det olika redskap man kan använda sig av, det kan vara t.ex. videoinspelning, röstinspelning eller anteckningar. Att observationer används för att samla information förklarar även Patel och Davidson (2011, s.91). De beskriver vidare att en observation är passande för att samla information inom ett visst område som upptäckts i en vardagssituation som berör beteenden och utveckling i samma stund som situationen sker. Med beteende menas att det handlar om verbala uttalanden, känslouttryck och relationer mellan individer, men också fysiska handlingar. Att göra en observation är också det enda alternativet som metod för att kunna göra en undersökning när det gäller de barn som inte har den verbala kommunikationen med sig.

Franzén (2014, s. 62) beskriver olika typer av observationer. Deltagande och icke-deltagande samt strukturerade och ostrukturerade. I en deltagande observation deltar forskaren i studien och används när det söks efter lärdom om ett dagligt liv från insidan. I en icke-deltagande observation utgår man från ett specifikt syfte och forskaren står här vid sidan av utan att delta för att påverka det som sker så lite som möjligt. I en strukturerad observation har olika kategorier som ska observerats tagits fram i förväg där de enkelt kan bockas av. När observationen är ostrukturerad noteras istället det väsentliga som händer kopplat till studiens

område i fältanteckningar. Patel och Davidson (2011, ss. 97-98) förklarar även att vid ostrukturerade observationer finns inga speciella direktiv observatören utgår ifrån utan de ska observera det som sker i den tidsram som är avsedd, deltagarna och i de situationer som är uttänkta att undersöka. För att studera hur barns initiativ bemöts i studien kommer ostrukturerade och icke-deltagande observationer med fältanteckningar att genomföras. Observationerna som genomförs lägger grunden till de samtal som görs efteråt.

Intervju - I form av efterföljande samtal

Intervjuer är enligt Alvehus (2013, ss. 80-81) en av de vanligaste metoderna att använda vid en kvalitativ studie och är en framstående metod att använda för att ta reda på hur individer upplever, handlar och uppfattar olika situationer. Intervjun är alltså ett sätt att söka förståelse för hur individen tycker och tänker inför något speciellt. I studien görs efterföljande samtal till de observationer som gjorts för att ta reda på pedagogernas tankar kring de observationer som genomförts. Pedagogerna får själv möjligheten att sätta ord på samt förklara hur de tänkte kring sitt bemötande av barnens initiativ.

Alvehus (2013, ss. 82-83) förklarar tre olika typer av intervju: strukturerad, semistrukturerad och ostrukturerad. *Strukturerad intervju* innebär att det finns fasta förutbestämda frågor och möjligtvis även färdiga svarsalternativ. Den här typen av intervju är ytlig och påminner om en enkät. Fördelen är enkelheten att intervjua en stor mängd individer med näst intill identisk intervju. *Semistrukturerad intervju* innebär att samtalet kretsar kring några öppna frågor eller bredare teman. Här ges deltagaren stor möjlighet att påverka innehållet och det krävs att intervjuaren aktivt lyssnar och kommer med genomtänkta följdfrågor. *Ostrukturerad intervju* innebär att det valda området ligger i fokus och det är vad det öppna samtalet kretsar kring. Intervjuarens roll här är att finnas där och stötta, det är deltagaren som styr samtalet. Utifrån dessa olika typer av intervjuer kommer ostrukturerad intervju att användas med utgångspunkt från de observationerna som genomförts. Detta eftersom de efterföljande samtalen kan ge en djupare förståelse för hur pedagogerna som observerats tänker kring de initiativ barnen tagit.

Vid en intervju i en kvalitativ undersökning finns det enligt Patel och Davidson (2011, ss. 82-83) olika delar att ha i åtanke. Samtalet ska skapas på ett sätt där deltagaren inte känner sig osäker, vilket innebär att den som intervjuar ska kunna kontrollera kroppsspråk, språkbruk och gester som är relevanta för deltagaren att relatera till. Det beskrivs att förberedelser inför kvalitativa intervjuer kan vara att gå ut på observation, studiebesök eller göra en pilotundersökning för att samla information. De efterföljande samtalen börjar med att de observerade situationerna beskrivs för deltagaren där de sedan får berätta och förklara hur de tänkte kring sitt handlande.

Urval

Undersökningen genomfördes på en förskola med tre lärgrupper² där barnen är uppdelade utifrån ålder. Det är två pedagoger till varje lärgrupper, alltså sex stycken totalt, som vi observerade och därefter intervjuade. Eftersom observationerna baserar sig på barnens initiativtagande till pedagogerna behövdes samtycke från samtliga barns vårdnadshavare för att de skulle få delta i undersökningen. Därför bestämdes det att vi utgick från ett bekvämlighetsurval och genomförde undersökningen på den valda förskolan eftersom en av

---

² Ett utvecklingsarbete för att minska barngruppen och därmed får barnen färre relationer pågår på denna förskola. Syftet är att ge barnen starkare band mellan varandra och pedagog samt större möjlighet till inflytande.

oss känner barn, vårdnadshavare samt pedagoger sedan tidigare. Att ha en god relation till barn och pedagoger underlättade genomförandet för oss i undersökningen. Förskolan ligger även geografiskt i vårt närområde. Enligt Bryman (2011, s. 433) är ett bekvämlighetsurval för forskaren ett alternativ för att lättare kunna komma i kontakt med de deltagande i studien då de redan har en koppling sedan innan och det ibland kan vara svårt att få individer att delta i en undersökning.

Genomförande

Det har sedan tidigare funnits för oss ett gemensamt intresse av barns inflytande i förskolan och är något som tankar och funderingar kretsat kring när vi varit på förskolan. Idén om syftet som valts att undersöka föddes genom att reflektioner gjorts kring eller varför vi bemöter barnen som vi gör i olika situationer och även hur de andra i verksamheten bemöter barnens initiativ. Efter att ha funderat kring frågan togs beslut att undersökningsområdet ska fokusera på pedagogers bemötande till barnens initiativ.

Först sammanställdes ett missivbrev till pedagoger med information om undersökningens syfte samt en samtyckesblankett och ett informationsbrev som delades ut till vårdnadshavarna. Ett samtycke från dem behövdes för att använda observationer av barnens initiativtagande till pedagogerna som grund till intervjuerna. Dessa informationsbrev delades ut på förskolan och det informerades om vad vi skulle göra. Efter detta återgick vi till skrivandet och läste på om forskning och förvärvade kunskap om det valda undersökningsområdet. Vår metoddel sammanställdes innan undersökningarna genomfördes för att vi skulle vara insatta i den valda metoden, hur vi skulle gå tillväga för att observationerna och samtalen skulle bli så fylliga som möjligt. Vilka fördelar det var med respektive metod togs fram men också för att vara förberedda på vilka nackdelar det fanns med dem.

De gånger vi besökte förskolan började vi med att samla in samtyckesblanketterna för att ta reda på vilka barn som kunde ingå i studien. Som tidigare nämnt är det icke-deltagande observationer som genomförts där vi befunnit oss vid sidan av utan att delta i verksamheten. Observationerna gjordes under fri lek, samling och planerade aktiviteter. När alla fem observationstillfällena, som varade ungefär en till två timmar, var klara lämnades barngruppen och fältanteckningarna sammanställdes innan de efterföljande samtalen, som varade ungefär en kvart, skulle äga rum. Tanken var att pedagogerna en kort stund skulle lämna barngruppen för att intervjun skulle spelas in men med två av pedagogerna gick inte detta och de samtalen antecknades istället. Vid de efterföljande samtalen återgavs de observationer vi gjort utifrån de sammanställda fältanteckningarna utan att lägga in värderingar. Pedagogerna fick frågan "Hur tänkte du här?" och sedan fick den deltagande pedagogen berätta fritt och förklara hur de tänkt vid bemötandet utan att bli avbruten. De efterföljande samtalen avslutades med ifall de hade något mer de ville tillägga.

Forskningsetiska aspekter

Patel och Davidson (2011, ss. 62-63) redogör för de fyra forskningsetiska krav som finns att förhålla sig till när en studie eller forskning ska genomföras. Forskarna i undersökningen har krav på sig att få fram kunskap med högst möjlig trovärdighet och den ska vara betydande för individen och samhällets utveckling. Därför förutsätts det att forskarna riktar in sig på centrala frågor som håller en hög kvalitet och det är betydelsefullt hur forskningen går till. De fyra huvudkraven som berörs är *informationskravet*, detta krav innebär att den forskare som gör

forskningen eller studien ska informera de som kommer delta om vad syftet med undersökningen är. Detta har vi förhållit oss till genom att lämna ut informationsbrev (se bilaga 1 & 2) till pedagoger och vårdnadshavare. *Samtyckeskravet* innebär att de deltagande i undersökningen har rätten till att själva bestämma över sin medverkan. På förskolan har pedagogerna fått välja om de vill delta i undersökningen eller inte, och om de uttrycker en obekväm känsla eller väljer att avbryta sitt deltagande godtog vi det. Varje vårdnadshavare har fått en samtyckesblankett (se bilaga 3) där de tog beslut om deras barn fick delta i observationer och om ett barn som givits tillåtelse att vara med visade en ovilja att bli observerad avbröts observationen. *Konfidentialitetskravet* betyder att alla de deltagande i studien eller forskningen kommer att få sina personuppgifter skyddade på ett sätt där inga obehöriga kan komma åt informationen. Största möjliga konfidentialitet gavs också till de berörande. Detta krav har togs hänsyn till genom att det enbart användes en initial på de barn och pedagoger som observerades. Vid omarbetningen av våra fältanteckningar blev alla namn fingerade för att ge ytterligare konfidentialitet åt deltagarna. *Nyttjandekravet* går ut på att alla de uppgifter som samlas in i samband med forskningen eller studien om de enskilda personerna ska endast användas för forskningsändamål. Den data som samlades in i studien användes enbart till undersökningen och dess syfte. Utöver de olika forskningsetiska aspekterna formulerades intervjufrågorna på ett sätt där pedagogerna inte blev ifrågasatta utan istället fick uttrycka hur de tänkte vid de olika tillfällena.

Trovärdighet och tillförlitlighet

Roos (2014, s. 51) understryker att forskare ska samla in data som räcker för att undersökningen ska ha högsta möjliga grad av reliabilitet och trovärdighet. En bestämd struktur ska finnas i arbetet för att det som forskaren ser som en självklarhet inte ska skymma resten av arbetet på ett sätt att syftet inte går att besvara. När man genomför både observationer och intervjuer är det lättare att komma närmare svaret i en studie eftersom de kan kompletterat varandra. För att få svar på hur pedagoger bemöter barns initiativ behövs först en observation för att synliggöra detta och sedan en intervju eller ett efterföljande samtal för att komma åt pedagogernas tankar kring det observerade materialet. För att vår studie skulle få hög trovärdighet samlade vi in tillräcklig mängd data för att analysera detta. Därför finns utdrag från observationerna och dess efterföljande samtal med i resultatet så att trovärdigheten ökar. En tydlig struktur genomsyra hela undersökningen för att inte vilseleda oss själva. Roos (2014, ss. 53-55) skriver även om validitet vilket innebär att forskaren ska välja en passande metod till det valda undersökningsområde för att vara just trovärdig. För att syftet skulle få det bästa möjliga resultat gällde det att man hade tänkt över att genomförandet av studien svarade på syftet och inget annat. Observationer och intervjuer ska vara lämpade efter ett sätt som ger svar på det forskaren vill nå fram till.

Analys

Malmqvist (2007, ss. 125-126) redogör för att det finns olika hjälpmedel som kan användas för kodning när resultatet analyseras. Överstrykningspennor är ett alternativ som hjälper forskaren att utforma en helhetssyn över den insamlade data som därefter kan kategoriseras i resultatets löpande text. Givetvis kommer det finnas underlag som inte kommer att vara intressant att ha med i resultatet, men detta är ändå viktigt att spara då det kan komma till användning längre fram i undersökningen. Detta var något som vi tog hänsyn till under tiden vi analyserade vårt resultat. När observationerna och de efterföljande samtalen var klara skrev vi ner observationerna och exakt allt som sades på inspelningarna i ett dokument på datorn för att inte missa något. Detta sammanställdes sedan i ett eget dokument på datorn då vi kunde

använda oss av olika färger till varje pedagogs efterföljande samtal för att få en tydlig överblick på vem som sa vad. Vi skrev sedan ut det för att klippa ut alla observationer med tillhörande samtal och läste igenom alla lapparna och tillsammans analyserade dem genom att diskutera kring innehållet och utifrån det skapades rubriker. Allteftersom vi arbetade med vår analys förändrades våra rubriker utifrån innehållet från observationerna och tillhörande samtal. Underlag som vi ansåg inte var relevant för vår undersökning har vi sparat om det skulle komma till användning senare i studien. När allt underlag var sorterat utifrån innehåll och rubriker fördes detta in i ett nytt dokument på datorn. Där analyserades varje observation och tillhörande samtal djupare genom att noggrant undersöka att det underlag vi samlat in svarar på studiens syfte. Här såg vi till att de utdrag vi har med tydligt visar vad som är initiativ från barnen och bemötande från pedagogen. Det som föll bort ur utdragen var det som inte var relevant för initiativen och bemötandet av dem. Efter detta kodades utdragen och nyckelord togs fram för att tydligt se vad som var barnens initiativ och hur detta bemöttes från pedagogen, även pedagogernas tankar från de efterföljande samtalen tas med här. Detta för att väva samman allt och få en meningsskapande röd tråd genom hela resultatet. De nyckelord som togs fram var *verksamhetens planering och tid, tanken om "barnets bästa", påverka innehållet, barnens intresse fångas, delaktiga i verksamheten och barnets önskningsar*. I slutet av varje rubrik, som presenterar innehåll som kan vara avgörande för hur stort inflytande barnen ges, sammanfattades utdragens gemensamma faktorer.

RESULTAT

I detta avsnitt redovisas det resultat som framkommit efter genomförda observationer och efterföljande samtal. Först presenteras situationer där *verksamhetens planering och tid* påverkar hur barns initiativ bemöts från pedagogerna och händelser där *tanken om "barnets bästa"* prioriteras framför deras initiativ. Vidare framhålls det att barnen haft möjlighet att *påverka innehållet* i pedagogernas planerade aktiviteter och hur *barnens intresse fångas* av pedagogerna. Avslutningsvis lyfts det fram hur barnen blir *delaktiga i verksamheten* samt hur *barnens önskningar* blir bemöta av pedagogerna.

Alla namn som har skrivits är fingerade och är alltså inte vad varken pedagoger eller barn på förskolan egentligen heter. De fiktiva namnen på pedagogerna i undersökningen är Karin, Petra, Yvonne, Mona och Susanne. De fiktiva namn på de barn som återfinns i våra observationer är Lukas 5 år, Kim 5 år, Agnes 4 år, Liam 3 år, Eskil 3 år, Signe 3 år, Arvid 2 år, William 1,5 år och Noah 1,5 år.

Vuxenperspektiv

Här kommer resultat från observationer och samtalsunderlag att presenteras vilket utgår från ett vuxenperspektiv. Med vuxenperspektiv menas här att pedagogerna ser barnen ur sitt eget perspektiv, de utgår alltså från ett barnperspektiv och inte ett barns perspektiv. Barnens initiativ bemöts antingen utifrån hur tiden och planeringen ser ut i verksamheten eller vad som anses vara "barnets bästa" i pedagogernas ögon. I olika situationer bemöter pedagogerna barnens initiativ genom att tillgodose deras vilja eller inte och ibland hamnar barnens initiativ i skymundan.

Rätt önskning vid rätt tid, fel önskning vid fel tid

Barnens initiativ bemöts utifrån hur tiden och planeringen ser ut i verksamheten. Här visas det att barnens önskan kan tillfredsställas beroende på om det finns tillfälle och utrymme för det. I observationen nedan beskrivs en situation där ett barn önskar rätt vid rätt tid.

Vid ett tillfälle har den äldre barngruppen samling. Karin har plockat fram sin gitarr och frågar barnen om de ska börja med julsånger. Ett barn svarar "Lucia!" och Karin frågar om det är Sankta hon menar. Barnet nickar och barngruppen sjunger Sankta Lucia. (observationsutdrag)

Vid det återkopplande samtalet med Karin beskriver hon att detta inte är första gången som de sjunger utan att de haft en repertoar som de sjungit i nästan två veckor med ett kompendium som funnits som stödmedel för pedagogerna.

Karin: [...] sen är det ju en tanke med det hela för vi ska ju lussa för de små barnen. Vi börjar med att gå och sjunger den sången i korridoren, det har vi pratat med barnen tillsammans och så där då. Så vi har alltid börjat med den sången då och barnen är så inkörda med det, och det känns som att alla är med då de vet att nu ska vi sjunga den. (utdrag ur efterföljande samtal)

I denna observation uttrycker ett barn en önskan att sjunga Sankta Lucia. Pedagogin Karin bemöter detta barns initiativ med att bekräfta önskan och sedan tillgodose den. I det efterföljande samtalet framkom det att Sankta Lucia är julsången som de alltid börjar med och därför kunde Karin uppfylla barnets önskan. Här valde barnet en låt de alltid ändå börjar med vilket gör det till rätt önskan vid rätt tid. Ibland kan det vara svårt att uppfylla barnens önskningar direkt eftersom verksamheten innehåller planerande moment inom en tidsram, vilket kommer att visas i kommande observationer.

Mellanbarnen har fri lek. Ett barn pekar på spindeln som sitter i taket och Yvonne frågar "Imse Vimse?". Barnet ler, nickar och ser glad ut. Yvonne säger "Vi kan göra Imse Vimse spindel på samlingsen sen." Barnet ler och ser nöjd ut. Flera barn går och sätter sig på samlingsmattan och Yvonne frågar "Vill ni ha samling nu med en gång? Vi ska göra det sen när de andra barnen har kommit. Ni kan leka så länge". Några barn går iväg och leker igen medan några sitter kvar på mattan. (observationsutdrag)

Yvonne: Det är rörigt här med ny grupp och på onsdagar ska det vara storsamling med Susannes grupp. Mina barn är vana att ha samling med en gång, men nu inväntar vi när de andra möjligen ska komma. Imse Vimse har vi ofta på samlingsen, förmodligen glömde jag bara det då vi hade ett annat syfte med samlingsen. (utdrag ur efterföljande samtal)

Här uttrycker barnen en önskan om att få göra Imse Vimse då pedagogen Yvonne bemöter barnen med att de kan göra det på samlingsen som ska vara senare. Barnen tar då initiativet genom att sätta sig på samlingsmattan för att få ha samling och Yvonne bemöter barnens förhoppning om samling med ett "sen". Yvonne förklarar i det efterföljande samtalet att hon glömde av att de skulle göra Imse Vimse eftersom syftet med samlingsen innehöll något annat, ett planerat moment. Här glömdes löftet om Imse Vimse bort då samlingsen ännu inte skulle äga rum och den var planerad efter annat innehåll. Hade önskan om Imse Vimse skett under samlingsens gång hade kanske initiativet fått ett annorlunda bemötande. Liknande situation sker i nästa observation som redogörs för nedanför då ett barn har fel önskan vid fel tid.

Under tiden som barnen har fri lek börjar Yvonne förbereda för en aktivitet som de ska ha efter samlingsen. Hon plockar fram målaraker på bordet och alla barnen kommer och sätter sig runt bordet, Yvonne säger "Vi ska inte måla nu, vi ska måla sen." (observationsutdrag)

Yvonne: Jag tänkte att jag skulle ställa fram det för att det skulle gå att bara sätta sig och måla sen, det var en aktivitet vi kom på, på morgonen i stunden. Självklart ville barnen måla nu/direkt när jag tog fram det. Så tänker man att det ska vara förberett och framdukat för att det ska vara spännande och klart när barnen kommer fram, inspirerande. Förberett. (utdrag ur efterföljande samtal)

Barnen tar initiativ till att de vill måla och Yvonne bemöter deras initiativ genom att berätta att de ska få göra det sen. I det efterföljande samtalet framförde Yvonne vad hon ville med den planerade aktiviteten, den skulle bli inspirerande och vara förberedd för barnen. Barnen skulle få sin önskan tillgodosedd bara inte just nu. I nedanstående observation bemöter pedagogen Karin barnets initiativ på ett liknande sätt.

Barnen sitter och lackar pinnar, två barn delar på en skål med lack eftersom de lackar samma pinne. Ett av barnen frågar "kan du fylla på mer? Kan du fylla på mer?" Karin svarar "Ah vänta lite" och fortsätter med det hon höll på med. (observationsutdrag)

Karin: [...] Men det var nog att jag plockade ihop några koppar med lite grejer att det fanns kvar lite slattar då som man kunde göra slut på då, som jag ställde fram att här finns kvar, vet inte om jag benämnde med ord där men det godtogs ju, för jag hällde ju inte från flaskan, det vet jag det gjorde jag inte. (utdrag ur efterföljande samtal)

Barnet efterfrågar mer färg och Karin svarar att hon ska ge det snart. Under det efterföljande samtalet tillsammans med Karin beskriver hon att initiativet från barnet blev bemött genom att hon gav rester från andra burkar. I den här situationen blir initiativet bemött med fördröjning och egentligen inte tillgodosett förrän Karin börjar plocka undan vilket inte stämde helt med barnets önskan. I nästa observation bemöts barnets initiativ med ett nekande då barnets önskan sker vid "fel" tillfälle.

Efter en avslutad samling får några barn frågan om de vill lacka pinnar med Karin. Agnes (4 år) sitter kvar i en pedagogs knä och säger att hon vill måla. Hon får till svar att "Fråga Karin om du får måla". Barnet frågar om hon kan få måla, Karin svarar nej. Barnet går tillbaka till den andra pedagogen och säger att "jag vill nog vänta med att måla". (observationsutdrag)

Karin: [...] Sitter hon och målar vanligt med lim och glitter och så, det kanske inte blir lika bra för hennes skull tänkte jag, det handlar inte om mig, det handlar om henne. [...] För ibland kanske man får säga nej till ett barn att de får vänta, det är inte farligt att göra det och sen förklara. (utdrag ur efterföljande samtal)

Här är barnets initiativ en tydlig fråga om hon får måla och Karin bemöter barnets initiativ med ett nej. I det efterföljande samtalet framför Karin att tanken med aktiviteten inte passade så bra med barnets önskan, det är inget farligt med att barn kan få vänta. Barnet kunde alltså inte få sin önskan uppfylld då det var vid fel tidpunkt och något annat var inplanerat i verksamheten. Hade önskan om att måla skett när det inte varit en inplanerad aktivitet med bestämt innehåll hade den kanske blivit beviljad istället. Pedagoger kan också bemöta barnens initiativ utan att de tänker på det. Ett sådant exempel följer här nedan.

Yvonne och barnen städar, ett av barnen går och sätter sig vid fönstret och berättar att han är trött. Yvonne svarar "Vi behöver städa mer lego". (observationsutdrag)

Yvonne: Ett exempel på en situation jag inte ens minns eller har reflekterat kring. Det är nog trötthet och stress. Jag är stressad redan när jag cyklar hit. (utdrag ur efterföljande samtal)

Barnet uttrycker att han är trött och tar därför initiativet till att sätta sig vid fönstret. Yvannes bemötande är att förbise barnets initiativ för att de behöver städa. I det efterföljande samtalet berättar Yvonne att detta är en situation som hon varken inte minns eller funderat över på grund av en stressad vardag i verksamhet. Observationerna under denna rubrik har varit gemensamma på det sättet att pedagogerna har bemött barnens initiativ utifrån hur situationen ser ut, beroende på hur dagens tidsram och aktiviteter varit planerade i verksamhetens planering. Det har handlat om i vilka situationer som barnen uttryckt en önskan och om det funnits tillfälle för pedagogerna att uppfylla dem, alltså om barnen önskar rätt vid rätt tid eller om de önskar fel vid fel tid.

Barnets bästa ur vuxnas ögon

Barnens initiativ hamnar i skymundan och istället får tanken om "barnets bästa" företräde. Initiativet nekades då pedagogerna bedömer att barnets initiativ inte kommer att vara till barnets fördel. I observationen nedan följer en händelse där pedagogen Mona anser att hon ser till "barnets bästa" då hon väljer att bortse från ett initiativtagande.

Vid en samling med de äldre barnen frågar Lukas (5 år) Mona om de inte kan räkna på thailändska också, eftersom Kim (5 år) kommer därifrån. Mona säger till en annan pedagog "Lukas vill att vi ska räkna på thailändska, men jag tror nog inte det är så bra va?" Den andra pedagogen nickar. Mona säger "Han behöver mer förberedelse, jag tror vi hoppar det". (observationsutdrag)

Vid det återkopplande samtalet med Mona berättar hon att eftersom hon känner Kim såpass väl vet hon att han inte kommer kunna svara på frågan då han behöver längre betänketid. Detta baserar hon på tidigare erfarenheter.

Mona: Jag vet att han inte förstår med en gång när jag frågar en fråga utan han behöver en längre startsträcka. Bättre att jag och han kan prata själva så att jag kan förklara, vilket jag gjorde senare och då fick jag förklara på två sätt. Det barnet som ställt frågan (Lukas) frågade själv Kim om han kunde räkna men han fick inget svar, och det var det jag hade tänkt innan att jag inte skulle få. [...] Det är bättre att förbereda honom för att han ska få lyckas. (utdrag ur efterföljande samtal)

Här ovan tar Lukas initiativ till att räkna på thailändska eftersom Kim kommer från Thailand. Pedagogerna Mona bemöter detta genom att avvakta med räkningen eftersom hon upplever att Kim behöver förberedelse först. I det efterföljande samtalet poängterar Mona att hon i förväg redan tänkt på att Kim inte skulle kunna svara på frågan om att räkna på thailändska. Det framkom även att Mona vill kunna förbereda Kim eftersom han enligt henne behöver en längre startsträcka då han inte förstår och inte kan svara direkt utan en förklaring. Här styrs bemötandet av Lukas initiativ utifrån att Kim inte ska hamna i en obekväm situation där han inte kan svara. Tanken om barnets bästa kan däremot se olika ut, här nedan följer ett annat exempel.

En aktivitet med målarfärg och kriter börjar rundas av och ett av barnen stoppar en krita i munnen. Susanne säger "Nej, inte äta krita". Barnet kollar på Susanne och säger "Den är sönder" Susanne svarar "Ja du kan inte göra sönder den, inte äta". (observationsutdrag)

Susanne: Inte nyttigt att äta kriter, smått kan sätta i halsen. Inte bra att äta på leksaker. det är också smittorisk. Tugga inte på kriter, kanske några andra som vill använda dem också. (utdrag ur efterföljande samtal)

Barnet tar här initiativ till att utforska krita genom att stoppa den i munnen för att smaka på den. Pedagogerna Susanne bemöter detta genom att ge barnet en tillsägelse att inte äta krita. Vid det efterföljande samtalet framkom det att hon bemött barnets initiativ på detta sätt eftersom kriter inte är nyttigt, barnet kan sätta i halsen och även att det finns en smittorisk i att ha kriter och leksaker i munnen. Bemötandet av barnets initiativ styrs utifrån tanken om att det kan vara farligt för barnet att äta kriter. I observationen nedan besvaras ett initiativ som ett barn tidigare tagit genom att pedagogerna Karin bjuder in barnet till att vara med.

Situationen där Agnes (4 år) ville måla men blev nekad av Karin (se under *rätt önskan vid rätt tid, fel önskan vid fel tid*) fortsätter med att Karin frågar henne om hon vill vara med och lacka pinnarna. Hon svarar "ja" och hämtar ett förkläde. Karin hjälper barnet samtidigt som hon säger lite tyst i örat "man måste berätta vad man vill annars vet inte jag". Barnet går och sätter sig vid bordet och får en pinne att lacka. (observationsutdrag)

Karin: [...] Jag vill att barnen ska känna sig säkra och kunna prata och tänka precis vad de tycker och de gör ju det för det mesta. men vad jag vill också att de ska lära sig och det är en träning på dagarna liksom hela livet såhär va, om en vuxen säger såhär man ska ifrågasätta vuxna. [...] Jag säger till nu får ni säga vad ni vill och ni måste uttrycka och prata och så. (utdrag ur efterföljande samtal)

Vidare förklarar Karin att hon inte riktigt uppfattat Agnes då hon skulle få plockat fram allt, för hon hade trots allt uttryckt en önskan att måla vanligt.

Karin: [...]Det man säger det är lagen och jag vill inte att det ska vara så, jag vill att det ska vara samspel mellan vuxna och barn, så det var nog så mer jag tänkte. (utdrag ur efterföljande samtal)

Agnes har tidigare tagit ett initiativ till att vilja måla vanligt men blev då nekad, hon bestämde sig då för att vänta med att måla och gick och satte sig. Här ovan beskrivs situationen när

Karin sedan bjuder in Agnes att vara med och lacka pinnar vilket hon säger att hon vill göra. Viskande uppmanas Agnes att berätta vad hon vill för att pedagogen ska kunna veta. I det efterföljande samtalet med Karin framkom hennes önskan om att barnen ska vara säkra och kunna prata och ifrågasätta de vuxna. Hon vill inte att barnen ska se det som att det som de vuxna säger är lag utan att det ska finnas ett samspel mellan dem, och därför ville hon att Agnes var tydligare med vad hon ville. Här styrs bemötandet av barnets initiativ utifrån att vilja hjälpa barnet att vara självständig och utveckla en förmåga att utmana det som de vuxna säger. Observationerna under denna rubrik handlar om hur de vuxna tolkar vad som är “barnets bästa” utifrån egen bedömning.

Barns möjlighet att påverka

Här presenteras det resultat där observationer och samtalsunderlag som utgår från att barnen får möjlighet att påverka innehållet i en planerad aktivitet och även hur pedagogerna fångar barnens intresse om det märks att det ligger någon annanstans. Det kan också vara en händelse som har uppstått och barnens inflytande sätts i fokus.

Planerat av vuxna, format av barn

I en planerad aktivitet har barnen haft möjlighet att påverka innehållet på grund av att deras intresse ligger någon annanstans och pedagogerna har fångat det där istället. Nedan kan ni läsa om Petra som degar med de yngsta barnen och hur hon bemöter deras initiativ till ett lekfullt degande trots en hård och dålig deg.

Petra har tagit fram deg och under tiden barnen degar frågar Petra vad de gör för något. Hon frågar barnen om de gör djur; “Är det en gris?” och så börjar hon låta som en gris. Ett av barnen tittar på henne och skrattar. “Var det roligt?” frågar Petra och fortsätter med olika djurläten. (observationsutdrag)

Petra: Det var William (1,5 år) som sa gris när han satt bredvid mig då, så då jag tolkade det som att han tyckte det såg ut som en gris så då fortsatte vi på de med grisen. Jag kände att när vi satt där med degen att den degen var så dålig, den var för hård så de kunde liksom inte göra någonting med den. Så när de fortsatte med djurläten då så satte vi igång med det. (utdrag ur efterföljande samtal)

Här förklarar Petra i det efterföljande samtalet att William tagit initiativ till att säga gris när de satt och degade och därför frågade hon barnen om de gjorde djur. Detta initiativ bemötte hon genom att bekräfta och sedan lustfyllt göra olika djurläten. Här framkom det att hon tolkade hans initiativ till att han tyckte degen såg ut som en gris och eftersom degen var för hård för att arbeta med fortsatte de göra djurläten. När aktiviteten inte gick som planerat på grund av degens kvalité valde Petra att ta tillvara på tillfället och låta barnen ha en påverkan på hur aktiviteten skulle fortsätta. Vid en annan observation stödar Yvonne med sin barngrupp och bemöter Eskils initiativ tillåtande och Arvids initiativ nekande.

Barnen sitter runt bordet och väntar på att ha samling, Yvonne säger “Vi kan städa upp legot så länge. Kom Liam så tar vi städklon och städa upp legot med”. Liam (3 år) sitter kvar på sin stol och istället följer Eskil (3 år) med Yvonne och säger att han vill använda den och pekar på klön. Yvonne svarar “den är frökens, den behöver jag annars får jag ont i ryggen. Den är svår men jag kan hjälpa dig. Du får hålla in här och trycka in knappen”. Eskil upplevs glad då han ler och jublar “Jag la i den”. Han fortsätter sedan att hjälpa till och städa utan klön. Arvid (2 år) kommer fram och pekar på klön och säger “ja, ja”. Yvonne svarar “nej, den är frökens”. Han

står kvar och observerar Yvonne som använder städklon utan är själv städa.
(observationsutdrag)

Yvonne: Gud vad taskigt det var. Att jag sa till Liam är för att han gillar den och är spännande annars brukar barnen inte få använda den. Men med Arvid var det nog bara trötthet och huvudet, att jag inte uppfattade att han ville ha den. (utdrag ur efterföljande samtal)

Här ovan går det att utläsa att Eskil tar ett initiativ när han istället för Liam följer med Yvonne och säger pekandes att han vill använda städklon. Detta bemöter Yvonne genom att både förklara och hjälpa Eskil med att använda klon. När Arvid tar initiativ och verkar uttrycka en vilja att också använda klon då han kommer fram pekande på klon och säger "ja, ja" bemöter Yvonne istället detta med ett avvisande. Vid det efterföljande samtalet med Yvonne berättar hon att hon inte uppfattade hans önskan om att använda klon och nu i efterhand känner sig "taskig". Här blev alltså det ena barnets initiativ bemött med förklaringar och hjälp och det andra barnet med ett avfärdande.

Aktiviteten med att lacka pinnar är igång och Karin ska plocka fram skålar med lack i till barnen. Signe (3 år) utbrister "Vi kan dela!" och Susanne svarar "Vilken bra idé! Ni kan dela". Signe ropar "Ja! Vi fick!". (observationsutdrag)

Karin: Tanken var ju att de skulle ha varsin, så tänkte jag liksom, att de andra tjejerna fick dela på en blev det eftersom de hade en så lång pinne. [...] sen har det också en liten tanke med samarbete, att man kan ha tillsammans. [...] Och jag hade ju tänkt att de skulle ha varsin, för de satt ju så då (visar att de satt vid ett hörn), då sa ju Signe att vi kan ha en gemensam. Det var ju bra. Det kan man ju faktiskt ha, alla behöver ju inte ha varsin egentligen. (utdrag ur efterföljande samtal)

Signe tar initiativ till att hon och ett annat barn ska dela skål vilket Karin bemöter tillåtande trots att hon hade tänkt ge dem varsin eftersom detta var något Signe önskade och att man tillsammans kan samarbeta. Här utgår bemötandet från att avvika från den tidigare planeringen och istället följa barnens önskemål. Något som dessa tillfällen har gemensamt är att det planerade innehållet inte är helt låst vid vad pedagogerna tänkt från början utan de tillåter att barnen får forma det utifrån deras önskan och intressen.

Fånga barns intresse

Ibland fångar pedagoger barnens intressen men de kan också välja att inte göra det. Här nedan är en observation där man kan se Susanne fånga ett av barnens intresse.

Ett barn går fram till Susanne för att få känna på spindeln i taket. Susanne lyfter upp barnet och de står tillsammans och skojar med spindeln att den bits. Några andra barn står på marken och hoppar, de vill också vara med. (observationsutdrag)

Susanne: De e ju något nytt för dem att det finns så stora spindlar, det är det som är hela grejen. Barnen vet att den inte gör något eftersom den inte rör sig. Det är det som är roligt att de kan få en sån där rädsla känsla, att det är stort och lurvigt. Det kan bli otäckt. (utdrag ur efterföljande samtal)

Barnets initiativ är här att få känna på spindeln och Susanne lyfter upp barnet för att han ska kunna nå. I det efterföljande samtalet med Susanne berättar hon att barnen visar på att de tycker spindeln är intressant och ny för dem och att hon därför bemötte barnet som hon gjorde. När pedagogen är medveten om vad barnen upplever spännande och lustfyllt är det

enklare att fånga barnens intresse. Det är dock inte alltid barnets intresse fångas även om initiativ till det tas som ni kan se här nedan.

Yvonne har startat igång en aktivitet där barnen ska få måla. Aktiviteten är kopplad till en bok som de läst på samlingen innan. Ett barn säger "Jag vill måla en brandbil". Yvonne svarar "Nej, tanken är att vi ska måla Goding, Fuling och Mini³. Jag ger er grön, röd och vit". (observationsutdrag)

Yvonne: När han sa om brandbilen tänkte jag att jag ville vara en tillåtande pedagog men samtidigt hade Susanne planerat aktiviteten utifrån boken. (utdrag ur efterföljande samtal)

Här tar ett barn initiativ till att vilja måla en brandbil och detta bemöter Yvonne med ett nekande då det finns en bakomliggande tanke med aktiviteten. Det framkom vid det efterföljande samtalet att Yvonne ville bemöta barnets initiativ utifrån hans intresse men att det samtidigt var en kollega som planerat aktiviteten. Vid situationen som följer har Karin en samling där ett barn önskar sjunga en sång som pedagogerna inte helt kan.

Den äldsta barngruppen har samling där de sjunger julsånger. Lukas (5 år) vill sjunga "vår julskinka har rymt". Detta är en låt som pedagogerna inte riktigt kan texten till. Lukas får leda sången och alla andra sjunger med. (observationsutdrag)

Karin: Det har blivit så bra för att det var ju Lukas som började sjunga den sången sådär spontant häromdan. åhh hjälp jag kan ju inte den sången riktigt men och då sa Lukas såhär att jag kan hjälpa dig. [...] sen kan det ju vara lite roligt att vi vuxna inte kan och att barnen får leda liksom, det är också tanken. Och han gör ju det fantastiskt bra, och det är inget jag har påtvingat honom utan det har ju liksom, det kan man ju inte göra. utan det han vill ju väldigt mycket sjunga och leda den. (utdrag ur efterföljande samtal)

Lukas tar här initiativ till att sjunga en sång som pedagogerna inte riktigt kan vilket Karin bemöter tillåtande och låter även Lukas leda sången. Vid det efterföljande samtalet med Karin förklarar hon att detta har hänt innan och att han erbjudit sig att hjälpa henne med sången. Här lyfts det även fram att det kan vara roligt för barn när de vuxna inte kan utan att barnen då får leda, vilket Lukas beskrivs vilja väldigt mycket. Dessa observationer under denna rubrik har gemensamt att barnens intresse ligger i fokus, men om det fångas eller inte är olika beroende på hur situationen ser ut.

Delaktighet utifrån barns önskan

Under denna rubrik presenteras de observationer och samtalsunderlag där pedagoger bemöter barnens initiativ utifrån ett perspektiv där barnen själva blir delaktiga i verksamheten. Under en dag i verksamheten uttrycker barnen olika önskningar som de söker bekräftelse efter från pedagogerna som då väljer hur de bemöter önskan. Barnens önskan påverkar hur pedagogerna väljer att bemöta deras initiativ. Går det att uppfylla önskan från barnet?

Delaktighet i verksamhetens vardag

Barnen blir delaktiga i verksamheten då deras initiativ bemöts utifrån vad deras önskan är. Under samtalet här nedan kommer Susanne att berätta om fördelarna med mindre barngrupper, för att kunna bemöta barnens initiativ.

---

³ Figurer från boken "mera Nej eller okej" av Eva Björk (2017).

När Susanne sitter med i det återkopplande samtalet tar hon upp deras nya arbetssätt med mindre grupper och att det nu är lättare att bemöta varje barn till deras initiativ så att de får inflytande. Hon berättar även att man får en nära kontakt med barnen och eftersom det är få barn blir det lättare att bemöta dem.

Karin berättar om en storsamling de haft med de äldre barnen på förskolan.

Karin: [...] då har man ganska svårt att lyssna på varandra, det är ett orosmoment. [...] Man ska lyssna på barnen och barnen också får säga sitt, det är viktigt.

Susanne menar att små grupper gör det lättare att bemöta barnens initiativ, vilket också Karin påpekar. Hon uppger att med stora grupper kan det vara svårt att lyssna på varandra då det blir ett orosmoment. I observationen som följer nedan kommer ett barns initiativ att bemötas utifrån vad det är hon vill göra.

Aktiviteten i målrummet i den äldre barngruppen håller på att avslutas och det pratas om vad man vill göra efter. Ett barn berättar att hon vill vara inne och Karin svarar att "Det går nog att vara inne". (observationsutdrag)

Karin: [...] Jag tycker inte om att säga nä de går inte, nä de går inte. Men ibland får man säga det att för att man liksom håller i verksamheten och man håller i trådarna lite så. Sen tycker jag att barns inflytande är jätteviktigt och säger hon då att hon vill gå ut - men gå ut då, eller vill hon vara inne - så var inne då. För den friheten och möjligheten ska man kunna ge dom här stora barnen. (utdrag ur efterföljande samtal)

Initiativet från barnet är att hon vill vara inne och Karin bemöter detta med ett ja. Karin berättar i sitt efterföljande samtal att hon tycker det är viktigt att ta tillvara på barnens inflytande och att hon inte gillar att säga nej. Barnets önskan tillgodoses för att barnet ska känna delaktighet. Här nedan följer en observation där barnen väljer att inte vara delaktiga i aktiviteten.

Efter att en samling avslutats i den stora barngruppen frågar Karin om det är några av barnen som vill lacka pinnar till julgranen. Det är inga barn som svarar utan Karin frågar var och en av barnen istället. Då är det vissa som vill vara med som då får gå och sätta sig vid bordet och ta varsitt förkläde, andra barn vill inte vara med och då behöver de inte. (observationsutdrag)

Karin: Det är ju lite barns inflytande också att vill man va med eller inte. [...] Alla barn har ju nästan varit med i detta projektet och en del vill absolut inte. [...] Sen försöker man ju med de barn som inte vill för det är roligt göra någonting gemensamt, sen tror jag inte att man kan nå ut till alla barn. [...] Men det var några barn som har varit med nu i den här aktiviteten som har stått och tittat på och som är med nu, ååå det finns ju alltid barn som vill. (utdrag ur efterföljande samtal)

Här tar barnen initiativet till att inte vilja vara med och detta bemöter Karin med att acceptera deras svar och fråga nästa barn. Under det efterföljande samtalet berättar Karin om hur hon tänker kring när barn väljer att inte delta i något, att det är okej då de bestämmer detta själva. Ibland kan det vara svårt att fånga alla barn i samma aktivitet eftersom intressen och viljor ofta skiljer sig mellan dem. En del barn behöver stå vid sidan av innan de är med och en del barn vill helt enkelt inte vara med. Observationerna som har presenterats här ovan hänger ihop på det sättet att alla pedagogers bemötande till barnens initiativ har handlat om att göra barnen delaktiga i verksamheten.

Tillgodose barns önskningar

Barnen har önskningar under dagarna i verksamheten som de vill ska gå i uppfyllelse. Dessa önskningar väljer pedagogerna hur de ska bemöta. Nedan följer ett utdrag från när ett barn önskar mer vit färg och hur pedagogen bemöter detta.

Barnen sitter och målar och ett barn frågar efter mer vit färg. Yvonne tittar i burkarna och säger "men det finns ju färg kvar här". Barnet skruvar sig på stolen och Yvonne frågar om det behövs mer färg. När barnet svarar ja hämtar Yvonne mer färg till barnet och fyller på allas färgburkar. (observationsutdrag)

Yvonne: Jag tänkte först att det finns ju färg i burken men att barnet kanske tyckte det behövdes mer färg i burken kanske för att få färg på penseln. När jag ändå fyllde på tänkte jag att jag kunde lika gärna fylla på allas burkar då detta ändå var något jag hade tänkt göra sedan, men nu gjorde jag det istället på barnets initiativ. (utdrag ur efterföljande samtal)

Barnets initiativ är här en önskan om mer vit färg vilket Yvonne bemöter genom att se över behovet och när barnet ändå uttrycker att det behövs mer färg fyller hon på burken. I det efterföljande samtalet förklarar Yvonne hur hon tänkte, att det fanns färg kvar i burken men att barnet nog kände att det behövdes mer, och kunde då uppfylla barnets önskan. Här gjorde pedagogen ett val att uppfylla barnets önskan trots att det fortfarande fanns färg kvar i burken. Ibland kan barn ha en önskan som de har svårt att uttrycka verbalt, då kan det behövas en pedagog som söker efter vad barnet efterfrågar för att kunna försöka uppfylla dennes önskan. Detta är något som är återkommande under våra observationer. I observationen nedan kan vi se hur Susanne söker efter att kunna uppfylla barnets önskan.

Under en skapande aktivitet säger Liam (3 år) att han vill måla med färg. Susanne håller upp röd färg i en burk och håller fram den till honom och frågar "vill du ha den här?" Han svarar "nej inte färg". Susanne ser sig omkring och plockar ner en burk med kritor från en hylla och frågar om han vill ha dem. Liam svarar "Ja!". Susanne ställer burken med kritor på bordet och barnet börjar måla med dem. (observationsutdrag)

Susanne: Barns inflytande, vill han inte ha den färgen jag tar fram testar jag med andra men det var tydligen inget han ville ha. Han ville då ha kritor men han kan inte riktigt uttrycka att han vill ha kritor, han säger "inte den", försöker man då med lite av varje tillslut så hittar man vad de vill ha. (utdrag ur efterföljande samtal)

Här syns Liams initiativtagande när han berättar att han vill måla med färg. Susanne bemöter detta genom att erbjuda röd färg men när detta inte är vad han vill ha försöker hon lista ut vad det är hans önskan egentligen är. I det efterföljande samtalet berättar hon att hennes tanke här var att om barnet inte vill ha den färg som hon tar fram får hon testa sig fram tills hon hittar det han vill ha och att det är barns inflytande. Här syns det återigen att när ett barn har en önskan men inte riktigt kan uttrycka detta verbalt kan ett utforskande kring olika lösningar vara betydande. Nästa utdrag kommer från samma skapande aktivitet men med ett annat barn som också önskar färg.

I samma aktivitet som ovan säger ett barn "jag vill också ha vit färg". Susanne svarar barnet "ja men då får du det här", hon ställer fram en burk med vit färg till barnet som börjar måla med den. (observationsutdrag)

Susanne: Inflytande tänker jag. Det är vad han eller hon vill rita med, då tar man fram det i den mån det går. finns det bara en färg så får man vänta isåfall. Men annars tar vi fram det barnen vill ha eftersom det är något som de sitter och tänker på att de vill måla med just den

färgen. Då gör man att han eller hon får inflytande till att göra det de vill. (utdrag ur efterföljande samtal)

Barnets initiativ är här en önskan att också få vit färg. Denna önskan uppfylls av pedagogen då barnet får vit färg. I det efterföljande samtalet med Susanne förklarar hon att för henne handlar detta om barnets inflytande, att barnet får rita med det han eller hon vill och att man då ska tillgodose detta i den mån det går. Pedagogerna har en medvetenhet om att barnet har en tanke bakom sina önskningar vilket visar att barnets önskan är viktig. Alla barn har inte det verbala språket och då kan dess önskan vara svårare att tolka och ske på ett annat sätt vi kan se i observationen nedan.

Noah (1,5 år) kommer fram till Petra och pekar på ett av barnen och börjar ljuda. Petra säger barnets namn. Noah pekar på ett annat barn och ljudar, Petra säger detta barnets namn också. Noah pekar på det första barnet igen och ljudar och då säger Petra det barnets namn igen. (observationsutdrag)

Petra: Jag tänker att vi har ett samspel [...] och jag benämner det som han inte kan uttrycka riktigt ännu. (utdrag ur efterföljande samtal)

Noah tar här initiativ till att samtala med Petra då han pekar och ljudar mot de andra barnen. Petra bekräftar detta genom att säga deras namn och hon förklarar i det efterföljande samtalet att hon tänker att de har ett samspel och att det han inte kan uttrycka benämner hon åt honom. Barnet blir bekräftat när det får utlopp för sina initiativ och märker att det finns ett samspel och en tydlig relation till pedagogen. Det som är en gemensam faktor för dessa observationer under denna rubrik är att barnen här har uttryckt en önskan och pedagogerna har valt att i bästa möjliga utsträckning tillgodose deras önskningar.

Resultatsammanfattning

I resultatdelen har det framkommit att barns initiativ bemöts utifrån ett vuxenperspektiv och hur verksamhetens tid och planering ser ut under dagen men också utifrån vad som anses vara "barnets bästa" ur vuxnas ögon. I verksamheten fokuseras det på hur pedagogerna kan fånga barnens intresse och en planerad aktivitet behöver inte ha ett låst innehåll utan barnen får möjlighet att forma det utifrån deras intressen och önskan. Pedagogernas bemötande till de initiativ som tas handlar om att göra barnen delaktiga i verksamhetens vardag samt hur de kan tillfredsställa deras önskan.

DISKUSSION

I detta avsnitt presenteras vår diskussion där den tidigare forskningen, den teoretiska ramen, studiens resultat och våra egna reflektioner kopplas samman. Valet av metod och didaktiska konsekvenser kommer även att diskuteras under denna del.

Resultatdiskussion

Här kommer diskussionen där resultatet kopplas samman med våra reflektioner, den tidigare forskningen samt den teoretiska ramen. Som vi tidigare redogjort har vi valt att utgå från Harts delaktighetsstege då den går att se som ett verktyg och till hjälp för att mäta i vilken grad barn ges möjlighet till inflytande och delaktighet. Vi är medvetna om att teorin är aningen normativ, men har valt att se det som en möjlighet för oss att utifrån de olika trappstegen kunna jämföra barnens initiativtagande och dess bemötanden. Vi kommer även att tänka på det Hart (1992) lyfter att barns möjlighet till inflytande varierar beroende på situation och barnets mognad, samt att det inte är obligatoriskt att alltid befinna sig på de överst tänkbara stegen utan att man kan växla mellan dem.

Vuxenperspektiv

I studiens resultat framkom det att ibland kan det vara svårt för pedagogerna att uppfylla barnens önskningar direkt eftersom verksamheten innehåller planerande moment inom en tidsram. Barnens initiativ blev tillgodosedda om de önskade rätt önskan vid rätt tid och blev avvisade om de önskade fel önskan vid fel tid. Utifrån det vuxenperspektiv som resultatet visar där barn antingen *gör* rätt önskan vid rätt tid eller fel önskan vid fel tid ges barnen inget egentligt inflytande utan här verkar det bara som att barnen är delaktiga. Här går det att göra en koppling till Harts (1992) tredje trappsteg *Symbol* som endast är skenbar delaktighet, vilket innebär att barnen inte är delaktiga utan de får endast möjlighet att uttrycka sig kring sådant som inte har någon betydelse. Detta kan vara som när barnen vid en samling önskar att börja med en sång som pedagogerna ändå tänkt de ska ha från start, hade en annan sång önskats hade den förmodligen inte fått utrymme. Det här är något som Åberg och Lenz Taguchi (2005, ss. 67-69) lyfter fram, bara för att barnens intresse tas tillvara på betyder det inte att barnen får möjlighet att vara delaktiga och styra verksamheten. Detta för att pedagogerna har makten att välja vilka intressen som ska lyftas fram och därför faller en stor del av barngruppens intressen bort.

Makten att välja vad barnen får göra eller inte ligger även det hos pedagogerna. Resultatet visar dessutom att barn ibland önskar att genomföra något som ligger utanför den planerade aktiviteten men ändå vill vara delaktig i det som sker och deras önskan blir då nekad just för att annat är planerat av pedagogen. På grund av nekandet till önskningsen kan barnet då trots allt anpassa sig till det planerade innehållet och göra valet att vara delaktig i den planerade aktiviteten och får då ett *symboliskt* inflytande. Hade önskan skett när det inte varit en planerad aktivitet kanske den hade fått utrymme och istället blivit beviljad. När barnet här anpassar sig kan det bero på att det som pedagogen har sagt ses som en lag och barnet rättar sig då efter det för att bli bekräftat. Arnér och Tellgren (2006, ss. 71-72) förespråkar detta för att barnen ser de vuxna som snälla när deras initiativ tillgodoses men många gånger antar de att det inte finns någon mening att försöka påverka sin vardag då de upplever att de vuxna redan satt regler som inte går ändra på.

Det fanns även de pedagoger som valde att bemöta barnen med en förbestämd tanke om vad som är bäst för barnet och lät därför deras initiativ hamna i skymundan. De tankar kring "barnets bästa" som förekommit är att undvika att de hamnar i en obekvämlig situation, vad som kan vara farligt för dem och även om barnets utveckling till en självständig individ. Det här förklarar både Arnér och Sollerman (2013, s. 83) och Arnér och Tellgren (2006, s. 41) när de redogör för begreppet barnperspektiv som innebär hur de vuxna ser på barnen utifrån vad de anser vara barnets bästa. Detta perspektiv hamnar enligt Harts (1992) stege på *Manipulation*, vilket är det lägsta steget, eftersom det upplevs att pedagogerna inte riktigt är medvetna om barnens förmågor och därför förutsätter att de handlar utifrån barnets bästa.

Barns möjlighet att påverka

Resultatet av vår studie visar att flera pedagoger anpassar innehållet i sina planerade aktiviteter utifrån vad barnen vill just då. Vid dessa tillfällen då barnen får möjlighet att påverka det planerade innehållet på grund av att pedagogerna märker att intresset hos barnen ligger någon annanstans. Pedagogerna väljer att bortse från den tidigare planeringen och låter barnen styra aktiviteten utifrån deras önskan och intressen. Det har även funnits tillfällen då det inte blivit som planerat och där tillfället tagits tillvara på och barnen har då fått påverka hur de ska fortsätta. Detta redogör Arnér & Sollerman (2013, ss. 13-14) för utifrån ett utvecklingsarbete om barns inflytande där resultatet visar att när barn givits möjlighet till inflytande har både deras koncentration och lek fördjupats och deras självkänsla stärks genom att fler initiativ vågas tas. Ibland tar barn likartade initiativ i samma situation men trots detta får de olika bemötanden beroende på hur tydliga barnen varit med sina önsknings, vilket betyder att barnen blir bemötta med ett avvisande eller får sin önskan uppfylld. När barn kommunicerar verbalt får de enligt Eriksson (2014, s. 223) större möjlighet till inflytande och att påverka verksamheten.

Hart (1992) poängterar några faktorer som kan påverka i vilken grad barn får möjlighet till inflytande och däribland finns barnets mognad och ålder. Även Sandberg och Eriksson (2008, ss. 624-628) redogör för faktorer som kan påverka bemötandet av barnens initiativ, vilket kan vara vilken personal som finns tillgänglig, värderingar inom arbetslaget och aktivitetens betydelse. I vårt resultat framkommer det att svårigheter kan finnas när barn inte har det verbala språket eller är tillräckligt tydlig med sin önskan men detta kan lösas genom att pedagogerna är uppmärksamma, bekräftande och förtydligande betonar Sandberg och Eriksson (2008, s. 624). Detta avsnitt, *barns möjlighet att påverka*, berör de två sista steg i Harts (1992) delaktighetsstege, *Initierat och styrt av barn* och *Beslutsfattande initierat av barn, delat med vuxna*, efter barnen här tillåts ta initiativ och beslut och även att de gör detta tillsammans med pedagogerna. Här blir gemenskapen och relationerna mellan barn och vuxna tydlig. Ibland valde pedagogerna att fånga barnens intresse utifrån de initiativ som togs och om en pedagog är uppmärksam och medveten om vad barnen tycker är intressant och spänningsfyllt blir det lättare att barnens intresse fångas.

I studien uppmärksammades även att pedagoger kunde uppleva det svårt att sätta barnen i främsta rummet och följa deras intresse när det varit en kollega som planerat aktiviteten. I förskolan är det enligt Arnér (2009, s. 57) svårt för pedagoger att ändra eller gå emot sitt arbetslag då det finns regler och traditioner inom verksamheten. Detta gör att det är lättare att bemöta barnets initiativ nekande då de inte håller sig inom verksamhetens ramar med regler och traditioner. Arnér (2009, ss. 60-63) beskriver vidare att acceptera ett barns initiativ när en kollega redan nekat detta då finns det risk att irritation uppstår inom arbetslaget, därför kan det vara lättare att neka till initiativet från början för att undvika konflikter. Å andra sidan om

pedagogerna möter barnens initiativ tillåtande blir inflytande möjligt i förskolans verksamhet och situationen får en meningsfull betydelse för barnen. Däremot lyfter Eriksson (2014, s. 216) fram att barn anser att de får inflytande och är delaktiga när det finns pedagoger som visar dem respekt genom att se och höra dem. Även Arnér (2009, s. 30) redogör för att om barnen ska uppleva meningsfullhet i verksamheten ligger vikten vid att pedagogerna utgår från barnens tidigare erfarenheter och uppmärksammar vad de är intresserade av.

Delaktighet utifrån barns önskningar

Resultatet visade att flertal pedagoger bemött barnens initiativ på ett sätt där de blir delaktiga i verksamhetens vardag. Några av pedagogerna belyste att gruppens storlek har betydelse för i vilken grad barnens initiativ kan bli bemötta. Är det en mindre barngrupp anses den främja bemötandet av barnens initiativ och en större barngrupp kan istället bli ett orosmoment där det finns svårigheter att få sin röst hörd. Detta är något som Arnér (2009, s. 16) tar upp i sin studie hur pedagoger medgett att en av de svårigheter som finns i att ge barn möjlighet till inflytande genom de initiativ de tar är för stora barngrupper. Några andra faktorer förklaras även vara personalbrist, för lite tid för reflektioner och små lokaler. Dessa svårigheter kan bidra till att barnen upplever sitt liv mindre roligt och spännande på grund av att deras initiativ inte blir tillåtna utan att regler från pedagogerna hindrar dem.

Utifrån vår studie har vi sett att pedagogerna valt att ta tillvara på barnens initiativ och gett dem utrymme till inflytande och undvek att säga nej. Däremot upplevdes det svårt att fånga alla barn under samma aktivitet då de har olika intressen och önskningar. En del barn kanske vill stå bredvid innan de senare deltar medan en del inte vill vara med överhuvudtaget. Här handlar det om att bemöta barnens initiativ på ett sätt där de känner sig delaktiga i verksamheten genom att de är med och tar beslut som rör dem. Enligt Arnér (2009, s. 49) kan pedagogens bemötande av initiativ från barnen möjliggöra glädje, inspiration och kreativitet hos både vuxna som barn. Även här går det att relatera till Harts (1992) sista steg, *Initierat och styrt av barn* och *Beslutsfattande initierat av barn, delat av vuxna*, eftersom barnens önskningar tas tillvara på och uppfylls i samarbete med pedagogerna. I vårt resultat har pedagogerna visat på hur de bemöter barnens önskningar som sker under verksamhetens vardag. Genom att bemöta barnets önskning öppnas ett samspel mellan pedagog och barn som skapar en tydlig relation. Samspelet blir extra tydligt med barn som har svårigheter att uttrycka sig verbalt och då kan sökandet efter olika lösningar bli betydande. Eriksson (2014, ss. 215-218) anser att pedagogerna ska tro på barnens förmågor och kompetenser för att de ska få möjlighet till att påverka förskolans verksamhet och vara delaktiga i den. Detta innebär att pedagogerna är flexibla men ändå trygga och tydliga i sin planerade verksamhet för att barnens delaktighet ska bli möjlig.

Metoddiskussion

Utifrån vårt valda undersökningsområde ansåg vi att observation och efterföljande samtal var relevanta att använda för att ta reda på hur pedagoger bemöter barn initiativ i olika situationer. Då åldern på de barnen som pedagogerna bemötte i våra observationer varierade från 1,5 år till 6 år upplevde vi det svårare att tydligt tyda initiativ bland de yngre barnen och enklare att tyda initiativ bland de äldre barnen. Detta eftersom det kunde finnas svårigheter att uppmärksamma de yngre barnens initiativ då de inte ännu har det verbala språket och även att det kunde vara otydligt vem som tog initiativ av barn och pedagog. Vi ansåg att observation var passande för att se hur pedagoger bemöter barns initiativ och intervju var lämplig för att kunna få ta del av pedagogens tankar. Vid observationerna har vi enbart tittat på det som var

relevant för studien och bortsåg från resten. Vi såg några nackdelar med att ha en ostrukturerad observation eftersom det kunde vara svårt att veta när vi skulle börja skriva våra fältanteckningar. Det hade kunnat vara till fördel att använda videoinspelade observationer för att tydligt kunna gå tillbaka och se initiativet från början för att inte missa något, men samtidigt finns det en risk att tolka initiativen olika för varje gång de ses.

Vi valde att utgå ifrån ett bekvämlighetsurval, dels för att alla vårdnadshavare, barn och pedagoger redan var bekanta med en av oss vilket var till fördel då vi behövde samtycke från föräldrarna eftersom barnens initiativtaganden skulle kunna ligga till grund för våra efterföljande samtal. Det var även till hjälp när vi sedan var ute och samlade in vår data och då satt vid sidan av utan att barnen upplevde det konstigt att vi var närvarande. Inför det efterföljande samtalet uttryckte pedagogerna att eftersom det redan fanns en förtroendefull relation under observationer och de efterföljande samtalen upplevde de inte det obekvämt att delta. Vi valde att lägga betoning på att det var ett efterföljande samtal istället för intervju eftersom vi varken hade fasta frågor eller ville att de skulle känna obehag då det enbart var en återkoppling till observationerna. Trots detta önskade en av pedagogerna vid ett tillfälle att avstå från att bli observerad när det inte var i den ordinarie barngruppen då hon uttryckte en oro över att det inte kändes bra på grund av stress och trötthet. Vi diskuterade mellan oss hur vi skulle bemöta pedagogen då detta givetvis är något som skulle tas hänsyn till och godtog då önskan på grund av att *samtyckeskravet* talar för att deltagarna får avgöra om de vill medverka. Vår önskan var att vid de efterföljande samtalen använda oss av ljudinspelning för att inte missa något av vikt men vid två tillfällen fanns det inte möjlighet för pedagogerna att avvika från barngruppen utan då fick vi istället anteckna samtalet. Här blev det svårare eftersom information föll bort och samtalet blev mer sammanfattat utan detaljer.

Vi är medvetna om att eftersom undersökningens syfte informerats om i förväg kan det ha påverkat vårt resultat. Det kan dessutom vara svårt att generalisera då enbart en förskola ingått i studien och den förskolan deltar i ett utvecklingsarbete för att minska barngrupperna. I de efterföljande samtalen har de framkommit att pedagogerna uttryckt att det är lättare att bemöta barnens initiativ på grund av de minskade barngrupperna. Därför hade kanske inte resultatet blivit detsamma om studien genomförts på en förskola som inte arbetar med mindre barngrupper. Vi har inte lagt någon värdering i vad pedagogerna har för kön, ålder, yrkeserfarenheter eller utbildning då detta inte påverkar vårt valda syfte.

Didaktiska konsekvenser

Att barn tar initiativ och strävar efter att utöva inflytande i verksamheten är något som sker dagligen. Detta är något pedagoger kan välja hur de ska bemöta eftersom det är de som har makten att ta beslut i verksamheten. Som vi tidigare har lyft fram visar forskning att barn som har inflytande i verksamheten och får sina initiativ tillgodosedda får en starkare självkänsla, blir inspirerade och utvecklas i både lek och aktiviteter. De upplever även att dagarna blir meningsfulla, roligare och mer spännande samtidigt som de känner delaktighet vilket leder till ett lustfyllt och lekfullt lärande. Barn som tar initiativ förväntar sig ofta ett nej från pedagogen och blir förvånade om de får ett ja eftersom de upplever sig hindrade av regler som är bestämda av pedagogerna. Barn som inte får sitt initiativ tillgodosett upplever att de inte heller får inflytande, det är inte meningen att det ska vara en maktutövning mellan pedagog och barn, att det de vuxna säger är en lag. Därför har pedagogers bemötande stor betydelse för barnens utveckling och för att barnen ska känna sig delaktiga i verksamheten är det viktigt att pedagoger funderar över vad barns inflytande innebär för dem och hur de vill bemöta barnens

initiativ. Vem är det som bestämmer? I förskolans verksamhet har vi märkt att mycket handlar om att det upplevs finnas för lite tid, personal och reflektion. Vi valde detta ämnesområde eftersom vi uppmärksammat att pedagoger bemöter barns initiativ på olika sätt, med en kunskap om vad barns inflytande betyder för var och en tror vi att en medvetenhet till barns initiativ starkare hade genomsyrat verksamheten. Att likartade initiativ bemöts olika kan bero på olika pedagoger, planeringen av verksamheten, tiden samt vilket barn som tagit initiativ.

Från den här studien tar vi, till vår kommande yrkesroll som förskollärare, med oss att bemöta barnen utifrån vad deras initiativ är, och i det även komma ihåg att reflektera kring val av bemötande. Att avvakta och fundera kring varför vi möjligen nekar ett initiativ, vad är det som ligger till grund för vårt val och hur vi kan ge barn största möjliga mån till inflytande.

REFERENSER

Alvehus, Johan (2013). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Arnér, Elisabeth (2006). *Barns inflytande i förskolan - problem eller möjlighet för de vuxna?: en studie av ett utvecklingsarbete och dess betydelse för att förändra pedagogers förhållningssätt till barns initiativ*. Licentiatavhandling Örebro : Univ., 2006

Arnér, Elisabeth (2009). *Barns inflytande i förskolan: en fråga om demokrati*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Arnér, Elisabeth & Sollerman, Solveig (2013). *Kan barn förstå vad demokrati är?: inspiration och utveckling i förskolan*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Arnér, Elisabeth & Tellgren, Britt (2006). *Barns syn på vuxna: att komma nära barns perspektiv*. Lund: Studentlitteratur

Bae, Berit (2009). *Children's right to participate – challenges in everyday interactions*, European Early Childhood Education Research Journal, 17:3, 391-406.
<http://dx.doi.org/10.1080/13502930903101594> [2017-11-23]

Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter. (2009). Stockholm: UNICEF Sverige

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber

Eriksson, Anette (2014). Barns delaktighet i förskolan. I Sandberg, Anette (red.). *Med sikte på förskolan: barn i behov av stöd*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur, ss. 215-230.

Franzén, Karin (2014). De yngsta barnen - exemplet matematik. I Löfdahl, Annica, Hjalmarsson, Maria & Franzén, Karin (red.). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. 1. uppl. Stockholm: Liber, ss. 58-68.

Hart, Roger (1992). Children's Participation from tokenism to citizenship. *Innocenti Essays*, no. 4, ss. 1-41.

Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn (1997). *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. 2., [rev. och utök.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Johansson, Eva & Pramling Samuelsson, Ingrid (2003). Förskolans vardag. I Johansson, Eva & Pramling Samuelsson, Ingrid (red.). *Förskolan: barns första skola!*. Lund: Studentlitteratur, ss. 9-29.

Karlsson, Rauni (2014). *Demokrati i förskolan: fokus på barns samspel*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Läroplan för förskolan Lpfö 98. [Ny, rev. utg.] (2016). Stockholm: Skolverket

Malmqvist, Johan (2007). Allmänt om analys. I Björkdahl Ordell, Susanne & Dimenäs, Jörgen (red.). *Lära till lärare: att utveckla läraryrket - vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. 1. uppl. Stockholm: Liber, ss. 122 – 132.

Patel, Runa & Davidson, Bo (2011). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 4., [uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur

Pramling Samuelsson, Ingrid & Sheirdan, Sonja (2003). *Delaktighet som värdering och pedagogik*. Institutionen för pedagogik, Göteborg Universitet, ss. 71-72.
<http://journals.lub.lu.se/index.php/pfs/article/view/7943/6997> [2017-11-17]

Qvarsell, Birgitta (2004). Samtal om barnkulturen. I Mathiasson, Leif (red.). *Janus Korczak och barnens värld*. Lund: Studentlitteratur, ss. 123-133.

Roos, Carin (2014). Att berätta om små barn - att göra en minietnografisk studie. I Löfdahl, Annica, Hjalmarsson, Maria & Franzén, Karin (red.). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. 1. uppl. Stockholm: Liber, ss. 46-57.

Rubinstein Reich, Lena & Wesén, Bodil (1986). *Observera mera!*. Lund: Studentlitteratur

Sandberg, Anette & Eriksson, Anette (2010). *Children's participation in preschool – on the conditions of the adults? Preschool staff's concepts of children's participation in preschool everyday life*, *Early Child Development and Care*, 180:5, 619-631.
<http://dx.doi.org/10.1080/03004430802181759> [2017-11-20]

Sheridan, Sonja & Pramling Samuelsson, Ingrid (2001). *Children's Conceptions of Participation and Influence in Pre-school: a perspective on pedagogical quality*, *Contemporary Issues in Early Childhood*, Volume 2, Number 2, University of Gothenburg, Sweden.
<http://journals.sagepub.com.lib.costello.pub.hb.se/doi/abs/10.2304/ciec.2001.2.2.4> [2017-11-20]

SFS 2010:800. Skollag. Stockholm: Utbildningsdepartementet

Skolverket (2016a). *Barns och elevers delaktighet och inflytande*.
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/vardegrund/utveckla-undervisningen/sju-timmar-om/delaktighet-och-inflytande/barns-och-elevers-delaktighet-och-inflytande> [2017-12-20]

Skolverket (2016b). *Hur ser elevers inflytande ut i praktiken*.
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/didaktik/tema-elevperspektiv/hur-ser-elevers-inflytande-ut-i-praktiken> [2017-12-20]

Trost, Jan & Hultåker, Oscar (2016). *Enkätboken*. 5., [moderniserade och rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Westlund, Kristina (2011). *Pedagogers arbete med förskolebarns inflytande: en demokratididaktisk studie*. Licentiatavhandling Malmö : Malmö högskola, 2011
Tillgänglig på Internet: <http://dspace.mah.se/handle/2043/12262>

Åberg, Ann & Lenz Taguchi, Hillevi (2005). *Lyssnandets pedagogik: etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. 1. uppl. Stockholm: Liber

BILAGOR

Bilaga 1

HÖGSKOLAN
I BORÅS

Informationsbrev

2017-11-08

Till pedagoger på Xxxxxx förskola

Vi heter Johanna Skårbring och Frida Mannila och studerar till förskollärare vid Högskolan i Borås, Akademin för bibliotek, information, pedagogik och IT. Vi studenter ska under vår sista termin genomföra ett examensarbete och vi har valt att undersöka hur barns initiativ bemöts i verksamheten. I vår undersökning behöver vi observera pedagoger i verksamheten för att sedan genomföra korta intervjuer kring det som skett. Vi kommer att spela in intervjun med ljudupptagning för att vårt analysarbete ska underlättas.

Det är viktigt att ni vet att vi i vår undersökning utgår ifrån de forskningsetiska principerna, vilka innebär att:

- Alla uppgifter i undersökningen kommer behandlas med största varsamhet, så att inga obehöriga kan ta del av dem.
- De uppgifter som framkommit i undersökningen används enbart för denna undersöknings syfte.
- Alla uppgifter kring deltagarna i undersökningen kommer att vara konfidentiella. Fiktiva namn på barn, pedagoger och förskola används så att allas identiteter skyddas.
- Undersökningen är frivillig och det går när som helst att avbryta deltagandet.

För att kunna genomföra undersökningen behövs dessutom vårdnadshavares samtycke. Vi har därför även gått ut med information samt samtyckesblanketter till vårdnadshavare som de är ombedda att lämna åter till ordinarie personal.

Vi hoppas att ni kan tänka er att delta i våra observationer samt intervjuer. Om ni har frågor och funderingar kring undersökningen kan ni nå oss på frida.mannila@xxxxxxx.se eller på 07XX-XXXXXX.

Med vänliga hälsningar
Johanna Skårbring och Frida Mannila

Bilaga 2

HÖGSKOLAN
I BORÅS

Informationsbrev

Svar senast: 2017-11-17

Till vårdnadshavare med barn på Xxxxxxx förskola

Vi heter Johanna Skårbring och Frida Mannila och studerar till förskollärare vid Högskolan i Borås, Akademin för bibliotek, information, pedagogik och IT.

Under sista terminen ska vi studenter genomföra ett examensarbete där ett valt område skall undersökas. Vi har valt att fokusera på hur barns initiativ bemöts i verksamheten. Vi kommer att observera och intervjua pedagogerna.

Det är viktigt att ni som vårdnadshavare vet att vi i vår undersökning utgår ifrån de forskningsetiska principerna, vilka innebär att:

- Alla uppgifter i undersökningen kommer behandlas med största varsamhet, så att inga obehöriga kan ta del av dem.
- De uppgifter som framkommit i undersökningen används enbart för denna undersöknings syfte.
- Alla uppgifter kring deltagarna i undersökningen kommer att vara konfidentiella. Fiktiva namn på barn, pedagoger och förskola används så att allas identiteter skyddas.
- Undersökningen är frivillig och det går när som helst att avbryta deltagandet.

För att kunna genomföra undersökningen behövs vårdnadshavares samtycke. Vi ber er därför fylla i blanketten som följer med denna information och därefter lämna till ordinarie personal på förskolan.

Om ni har frågor och funderingar kring undersökningen kan ni nå oss på frida.mannila@xxxx.se eller på 07XX-XXXXXX.

Med vänliga hälsningar
Johanna Skårbring och Frida Mannila

Bilaga 3

HÖGSKOLAN
I BORÅS

Samtyckesblankett för vårdnadshavare

Jag/vi har informerats om undersökningen och tagit del av de forskningsetiska principer som studien vilar på. Jag/vi vet att mitt/vårt barns deltagande är helt frivilligt och deltagandet när som helst kan avbrytas. Ringa in valt alternativ.

JA, jag/vi samtycker till att mitt/vårt barn ska få delta i undersökningen.

NEJ, jag/vi samtycker INTE till att mitt/vårt barn ska få delta i undersökningen.

Barnets namn

Underskrift vårdnadshavare

Namnförtydligande

Underskrift vårdnadshavare

Namnförtydligande

Datum: _____

HÖGSKOLAN I BORÅS

Besöksadress: Allégatan 1 · Postadress: 501 90 Borås · Tfn: 033-435 40 00 · E-post: registrator@hb.se · Webb: www.hb.se